

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

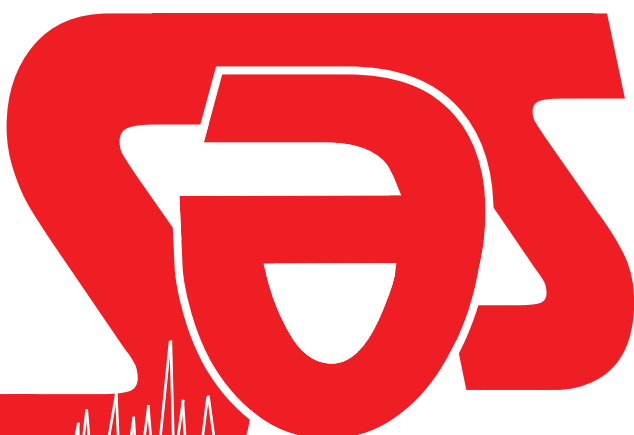

№ 034 (7202)

**YAP nümayəndə heyəti AK Partinin
VIII Böyük Qurultayında iştirak edib**

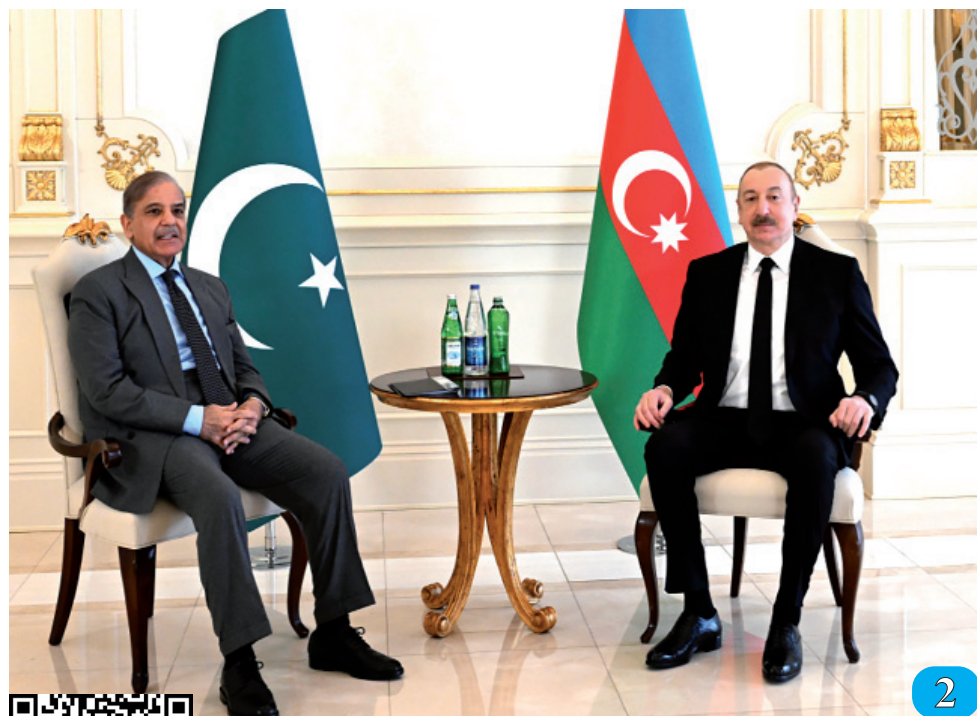

4

25 fevral 2025-ci il.
Qiyməti 60 qəpik

Azərbaycan-Pakistan: ortaq maraqlara əsaslanan əməkdaşlıq

2

Prezident İlham Əliyev: "Biz iqtisadi tərəfdaşlığımızı
siyasi sahədəki səviyyəyə çatdırmalıyıq və bu, qarşılıqlı
siyasi iradənin aydın təzahürünə çevriləcək"

AI-nin qorxu fonunda oynadığı İKİLİ OYUN

11

Baharın ilk çərşənbəsi - Su çərşənbəsi

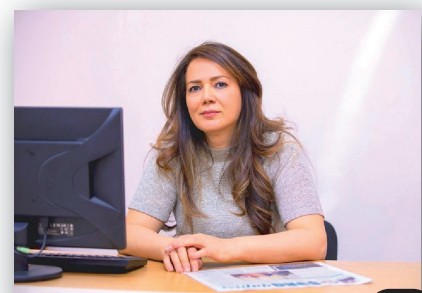
5

XOCALI harayı: 13 yaşlı qadın

8

NOVRUZA doğru...

12

Taksi qiymətləri niyə kəskin bahalaşdı?

16

Nə Türkiyə türkcəsi, nə Rusiya ruscası - TƏK AZƏRBAYCAN DİLİ!

5

Azərbaycan-Pakistan: ortaq maraqlara əsaslanan əməkdaşlıq

Prezident İlham Əliyev: “Biz iqtisadi tərəfdaşlığımızı siyasi sahədəki səviyyəyə çatdırmalıyıq və bu, qarşılıqlı siyasi iradənin aydın təzahürünə çevriləcək”

Müasir dünyamızda dövlətlər arasında münasibətlərin yaranması, əməkdaşlığın möhkəmlənməsi, dünya birliyinin inkişafı sahəsində məqsədlərə birgə nail olması əsas məsələlərdən biri olaraq diqqətdədir. Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyevin həyata keçirdiyi siyasət nəticəsində ölkəmizlə dünya dövlətləri arasında münasibətlər - iqtisadi, mədəni, siyasi münasibətlər müstəvisində uğurlar əldə olunur. Dünyanın bir çox ölkələri ilə yanaşı, Azərbaycanla Pakistan arasında əlaqələr də yüksələn bir xətlə inkişafdadır. Pakistan İslam Respublikasının Baş naziri Məhəmməd Şəhbaz Şərifin fevralın 24-də Azərbaycan Respublikasına dövlət səfəri əlaqələrin davamlılığına əsaslanır. Səfər çərçivəsində

Azərbaycan Respublikası ilə Pakistan İslam Respublikası arasında imzalanmış sənədlərin Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Pakistanın Baş naziri Məhəmməd Şəhbaz Şərifin iştirakı ilə mübadiləsi mərasimi olub. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR) ilə “Frontier Works Organisation” (FWO) və “Pakistan State Oil Company Limited” şirkəti arasında Anlaşma Memorandumunu, “Azərbaycan Respublikasının Naxçıvan Muxtar Respublikasının Naxçıvan şəhəri və Pakistan İslam Respublikasının Pəncab Əyalətinin Lahor şəhəri arasında mədəniyyət, turizm, şəhərsalma, təhsil, elm, iqtisadiyyat və ictimai həyatın digər müvafiq sahələrində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu”, “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Pakistan İslam Respublikası Hökuməti arasında bitki karantini və mühafizəsi sahəsində əməkdaşlıq haqqında Saziş”, “Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi ilə Pakistan İslam Respublikasının Milli Ərzaq Təhlükəsizliyi və Tədqiqatı Nazirliyi arasında kənd təsərrüfatı sahəsində əməkdaşlıq haqqında

üfati sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu”, “Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi ilə Pakistan İslam Respublikasının İqlim Dəyişmələri və Ətraf Mühitin Koordinasiyası Nazirliyi arasında ətraf mühitin mühafizəsi sahəsində əməkdaşlığa dair Niyyət Protokolu”, “Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzi ilə Pakistanın Milli Müdafiə Universiteti arasında elmi-tədqiqat və əməkdaşlıq fəaliyyətləri sahəsində Anlaşma Memorandumu” və “Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi yanında Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyi ilə Pakistan İslam Respublikasının Milli Peşə və Texniki Təlim Komissiyası (NAVTTTC) arasında peşə təhsili sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu” və s. imzalanıb. Daha sonra Prezident İlham Əliyevin Pakistan İslam Respublikasının Baş naziri Məhəmməd Şəhbaz Şərif ilə geniş tərkibdə görüşü olub. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Pakistan İslam Respublikasının Baş naziri Məhəmməd Şəhbaz Şərif mətbuata bəyanatlarla çıxış ediblər.

Dünən həmçinin Bakıda Azərbaycan-Pakistan biznes forumu keçirilib. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və

Pakistan İslam Respublikasının Baş naziri Məhəmməd Şəhbaz Şərif biznes-forumda çıxış ediblər.

SIX DOSTLUQ ƏLAQƏLƏRİ

Azərbaycan ilə Pakistan arasında mövcud olan strateji əməkdaşlıq uzun illərə söykənən dostluq və qardaşlıq prinsiplərinə əsaslanır. Hər iki dövlət tarix boyu bir-birinə dəstək nümayiş etdirib, beynəlxalq aləmdə ortaq maraqlara əsaslanan siyasət yürüdüb. Pakistan Azərbaycanın müstəqilliyini tanıyan, onunla diplomatik əlaqələr yaradan və Azərbaycanda səfirliyini açan ilk müsəlman dövlətlərindən biridir. Bakıda Pakistanın, İslamabada isə Azərbaycanın daimi nümayəndəliyi açılmışdır. Pakistan və Azərbaycan arasındakı əlaqələr siyasi, iqtisadi, təhlükəsizlik, mədəniyyət, müdafiə və digər sahələri əhatə edir. Hər iki ölkə bir-birinə sıx dostluq əlaqələri ilə bağlıdır. Hərbi, hərbi-texniki, hərbi-təhsil və digər sahələrdə əməkdaşlıq xalqlar arasında ənənəvi dostluq və qarşılıqlı etimadın təzahürüdür.

1995-ci ilin oktyabrında Pakistan Prezidenti Sərdar Faruk Əhməd Xan Leqari Azərbaycanda rəsmi səfərdə olub. Səfər

çərçivəsində iki ölkə arasında bir sıra sənədlər, o cümlədən, Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Pakistan İslam Respublikası Hökuməti arasında Azərbaycan-Pakistan Birgə Komissiyasının yaradılması haqqında Protokol imzalanıb, “Azərbaycan Respublikası və Pakistan İslam Respublikası arasında Əməkdaşlıq haqqında Müqavilə” bağlanıb. 9 aprel 1996-cı ildə isə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Pakistanda rəsmi səfərdə olub. İki ölkə arasında münasibətlərin inkişafına xüsusi təkan verən bu görüşdə bir sıra sənədlər imzalanıb. Ulu Öndər Heydər Əliyev bildirirdi ki, Pakistan dövləti Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzünü daim pisləyib. Ermənistanı bir təcavüzkar kimi ittiham edib. BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasında bu məsələ müzakirə edilərkən Pakistanın nümayəndəsi Azərbaycana çox ədalətli münasibət göstərərək və yardım edib. Vurğulamaq yerinə düşər ki, 1993-cü il aprelin 30-da Ermənistan - Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı BMT TŞ-nin 822 sayılı qətnaməsinin qəbul edildiyi iclasa Pakistan sədrlik edib.

Ulu Öndərin siyasi kursunun uğurla davam etdirən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Pakistanla münasibətlərin inkişaf etdirilməsinə daim diqqətlə yanaşır.

«Azərbaycan Pakistanda müxtəlif layihələrə minimum 2 milyard dollar sərmayə yatırmağa hazırdır»

Prezident İlham Əliyev Pakistanla əlaqələrin inkişafına xüsusi önəm verir, ölkənin ali siyasi rəhbərliyi ilə qarşılıqlı inama və etimada əsaslanan yüksək səviyyəli münasibətlər saxlayır. Bu da ölkələrimiz arasında ikitərəfli münasibətlərin inkişaf dinamikasına böyük təkan verir və müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığın genişlənməsində xüsusi rol oynayır. Dövlətimizin başçısının 2005-ci il aprelin 12-13-də Pakistana rəsmi səfəri, eləcə də 2017-ci ilin 28 fevralında İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının 13-cü Zirvə toplantısında iştirak etmək üçün dost ölkəyə işgüzar səfəri ikitərəfli əlaqələrdə yeni səhifə açib, əməkdaşlığın yeni inkişaf istiqamətlərini müəyyənləşdirib.

Ardı Səh. 3

Azərbaycan-Pakistan: ortaq maraqlara əsaslanan əməkdaşlıq

Əvvəli-Səh-2

Pakistan İslam Respublikası Prezidentinin 2015-ci ildə Azərbaycana rəsmi, 2019-cu ildə işgüzar səfərləri və bu ölkənin Baş nazirinin 2016-cı və 2023-cü illərdə rəsmi səfərləri Bakı-İslamabad əlaqələrini daha da möhkəmləndirib, qarşılıqlı əməkdaşlığın müxtəlif sahələr üzrə inkişafına mühüm töhfə olub. 2015-ci il martın 11-14-də Pakistan Prezidenti Məmnun Hüseynin Azərbaycana rəsmi səfəri zamanı imzalanan "Azərbaycan Respublikası ilə Pakistan İslam Respublikası arasında strateji tərəfdaşlıq haqqında Birgə Bəyannamə" ölkələrimiz arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin inkişafına böyük təkan verib. Pakistan həmişə Azərbaycanın yanındadır və Azərbaycanı qardaş və dost ölkədir və bu münasibət qarşılıqlıdır. Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüz və təxribatları, günahsız insanlara qarşı hücumları Pakistan xalqı, dövləti tərəfindən daim pislənilmişdi. Azərbaycan-Pakistan dostluğu əbədidir və sarsılmazdır. 2020-ci ilin 27 sentyabrda ölkəmizdə Vətən müharibəsi başlayanda Pakistan xalqı Azərbaycana dəstək nümayiş etdirdi və bizim yanımızda olduqlarını nümayiş etdirdilər. Pakistan dövləti Azərbaycanın ədalətli mövqeyini bütün səviyyələrdə, o cümlədən beynəlxalq təşkilatlarda dəstəkləyib, ölkəmizə maddi və mənəvi dəstək olub. Təbii ki, bu münasibət dövlətlərimiz arasında əlaqələrin inkişafından, dostluq və səmimi qardaşlıq münasibətlərindən qaynaqlanır. Bununla yanaşı, Pakistanın siyasi rəhbərliyi müharibədən sonra da Azərbaycana dəstəyini davam etdirib, azad olunmuş ərazilərin yenidən qurulması prosesinə töhfə vermək niyyətini ifadə edib. Bu, təkəcə iki dövlət arasındakı dostluğun deyil, həm də iqtisadi və strateji əməkdaşlığın yeni mərhələyə qədəm qoymasının göstəricisidir.

Azərbaycan ilə Pakistan arasındakı iqtisadi-ticarəti əlaqələr strateji xarakter daşıyır və hər iki ölkənin hökumətləri bu sahədə əməkdaşlığı daha da genişləndirmək üçün ciddi səylər göstərir. İkitərəfli iqtisadi münasibətlərin inkişafı hər iki dövlət üçün prioritet istiqamətlərdən biridir və bu məqsədlə müxtəlif səviyyəli görüşlər, iqtisadi forumlar, konfranslar və hökumətlərarası komissiya iclasları keçirilir. Ticarət döviyyəsinin artırılması istiqamətində bir sıra mühüm layihələr həyata keçirilib və yeni təşəbbüslər üzərində iş aparılır. Son illərdə qarşılıqlı ticarətin həcmi artsa da, hər iki tərəf bu göstəricilərin daha da yüksəlməsinə nail olmaq üçün birgə fəaliyyət göstərir. Pakistan və Azərbaycan sahibkarları arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi, investisiya mühitinin yaxşılaşdırılması və sərmayələrin artırılması üçün davamlı müzakirələr aparılır. «Əminəm ki, səfər ölkələrimiz arasında qardaşlıq əlaqələrini gücləndirəcək. Biz beynəlxalq təsisatlarda bir-birimizi dəstəkləməkdə davam edəcəyik. Bu gün çox geniş iqtisadi gündəliyi razılaşdırdıq və iqtisadi əməkdaşlığımızda, eləcə də sərmayə

gücləndirilməsini vurğulayıb. Həmçinin Azərbaycan-Türkiyə-Pakistan üçtərəfli əməkdaşlığının önəmi qeyd edilib.

Azərbaycanla Pakistan arasında hərbi sahədə də əməkdaşlıq strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəlib və daim inkişaf etməkdədir. İki ölkə arasında müxtəlif səviyyələrdə müdafiə sahəsində anlaşmalar imzalanıb, birgə hərbi təlimlər təşkil edilib və müdafiə sənayesi sahəsində əməkdaşlıq genişləndirilib. Pakistanın güclü hərbi sənaye potensialı, xüsusilə aviasiya və müdafiə texnologiyaları sahəsindəki təcrübəsi Azərbaycan üçün mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələri ilə Pakistan Ordusu arasında da sıx əlaqələr mövcuddur. Hərbi-texniki sahədə qarşılıqlı dəstək, təcrübə mübadiləsi və kadr hazırlığı bu əməkdaşlığın əsas istiqamətlərindəndir. Azərbaycan Ordusunun zabitləri Pakistanın nüfuzlu hərbi akademiyalarında təhsil almaq və peşəkar biliklərini artırmaq imkanı əldə edirlər.

Son illərdə Pakistanın istehsal etdiyi müasir döyüş texnikaları, xüsusilə aviasiya sahəsindəki yeniliklər Azərbaycanın diqqət mərkəzində olub. Bu əməkdaşlığın ən son və mühüm nailiyyətlərindən biri Azərbaycanın JF-17C çoxməqsədli döyüş təyyarələrini əldə etməsidir. 2024-cü il sentyabrın 25-də Prezident İlham Əliyevə yeni təyyarələrin təqdim edilməsi Azərbaycanın müdafiə qabiliyyətinin daha da möhkəmləndirilməsi istiqamətində atılmış mühüm addımlardan biri kimi qiymətləndirilməlidir.

Bu sahədə əməkdaşlıq Azərbaycanın hərbi potensialını artırmaqla yanaşı, regional və beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminə daha güclü mövqeyə sahib olmasına da şərait yaradır. Əminliklə söyləmək olar ki, ölkələrimiz arasında əməkdaşlıq gələcəkdə daha da genişlənəcək və daha da möhkəmlənəcək.

Zümrüd BAYRAMOVA

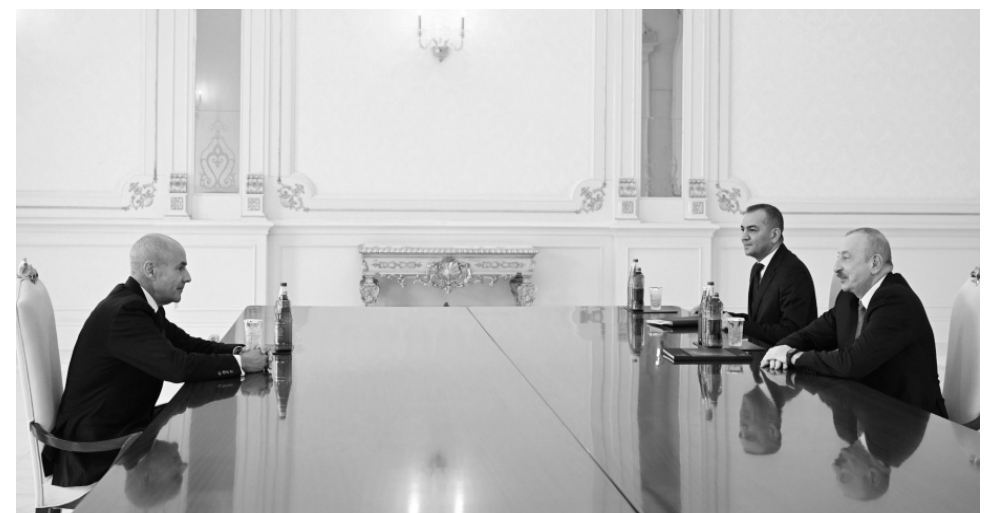
Prezident İlham Əliyev Beynəlxalq Xizək və Snoubord Federasiyasının prezidentini qəbul edib

Prezident İlham Əliyev fevralın 23-də Beynəlxalq Xizək və Snoubord Federasiyasının prezidenti Yoxan Eliası qəbul edib. Dövlətimizin başçısı Azərbaycanda qış idman növləri üzrə beynəlxalq yarışların keçirilməsi üçün müasir qışxizək mərkəzlərinin yaradıldığını bildirərək, bu cür yarışların təşkil olunmasının ölkəmizin qış turizm potensialı ilə yanaşı, ümumilikdə turizm imkanlarının təbliğində rolunu vurğuladı.

Azərbaycanın beynəlxalq əhəmiyyətli

nüfuzlu idman yarışlarına uğurla ev sahibliyi etdiyini deyən Prezident İlham Əliyev ölkəmizin bu sahədə müasir infrastruktur baxımından geniş imkanlarının, eləcə də böyük təcrübəsinin olduğunu dedi. Yoxan Elias rəhbərlik etdiyi Federasiyanın ölkəmizlə əməkdaşlığı genişləndirməkdə maraqlı olduğunu vurğuladı. Qonaq Azərbaycanda beynəlxalq xizək yarışlarının keçirilməsi perspektivlərindən danışdı.

Görüşdə gələcək əməkdaşlıq, həmçinin Beynəlxalq Xizək və Snoubord Federasiyası

ilə tərəfdaşlıq çərçivəsində Azərbaycanın qış turizm imkanlarının və "Şahdağ" Turizm

Mərkəzinin dünya səviyyəsində daha da tanınması ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

YAP nümayəndə heyəti AK Partinin VIII Böyük Qurultayında iştirak edib

18 ölkədən 22 siyasi partiyanın nümayəndələrinin, Türkiyədə akkreditə olunmuş diplomatik missiya rəhbərlərinin və vətəndaş cəmiyyəti təmsilçilərinin də iştirak etdikləri qurultayda Azərbaycanı Yeni Azərbaycan Partiyası Sədrinin müavini – Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqovun başçılıq etdiyi və Milli Məclisin deputatı, Azərbaycan-Türkiyə dostluq qrupunun üzvü Ramil Həsən və partiyanın Mərkəzi Aparatının İnformasiya texnologiyaları və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinin müdiri Nurlan Qələndərovun daxil olduğu nümayəndə heyəti təmsil edib.

Qurultaydan öncə fevralın 22-də Türkiyə Respublikasının vitse-prezidenti Cevdet Yılmaz və AK Parti Sədrinin xarici əlaqələr üzrə müavini Zafer Sırakayanın salam-

lama nitqlərindən sonra AK Parti tərəfindən xarici qonaqların və diplomatik missiya rəhbərlərinin şərəfinə rəsmi ziyafət verilib.

Türkiyənin hakim Ədalət və

ralın 23-də Ankara İdman Sarayında keçirilib.

Türkiyə Prezidenti çıxışı zamanı AK Partinin zəngin və şərəfli inkişaf yolu keçdiyini, xalqın etimadını layiqincə doğrulduğunu vurğulayıb. O, məqsədyönlü daxili və xarici siyasət nəticəsində qazılan uğurlara nəzər salıb və qarşıda duran hədəfləri diqqətə çatdırıb. Dövlət başçısı iqtisadi inkişafın təmin olunması, xalqın rifahının yüksəldilməsi, milli və regional təhlükəsizliyə təhdidlərə qarşı qətiyyətli mübarizə aparılması, dövlətin beynəlxalq mövqeyinin möhkəmləndirilməsi kimi məsələlərə toxunaraq müəyyən olunmuş bütün vəzifələrin müvəffəqiyyətlə yerinə yetiriləcəyinə əminliyini ifadə edib.

Qurultayın həm Türkiyə Respublikası, həm də AK Parti üçün xüsusi önəm daşdığını bildiren Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan yeni tarixi mərhələnin növbəti uğurlara və parlaq perspektivlərə yol açdığını söyləyərək gələcəyə yönəlik planların gerçəkləşdirilməsi üçün partiya nümayəndələrinin üzərinə böyük məs-

liyyət və mühüm vəzifələrin düşdüyünü vurğulayıb.

Qurultayda Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan yenidən yekdilliklə Ədalət və İnkişaf Partiyasının Sədri seçilib, səsvərmə nəticəsində partiyanın rəhbər strukturlarının yeni tərkibi müəyyənənlişib.

Səfər çərçivəsində fevralın 24-də YAP Sədrinin müavini Tahir Budaqov ilə AK Parti Sədrinin birinci müavini, Bursa millət vəkili Efkən Ala və xarici əlaqələr üzrə müavini, İstanbul millət vəkili Zafer Sırakaya arasında görüşlər də

keçirilib.

Devətə və yüksək qonaqpərvərliyə görə rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti adından təşəkkürünü bildiren Tahir Budaqov AK Partinin VIII Böyük Qurultayının uğurla baş tutması və Efkən Alanın AK Parti Sədrinin birinci müavini, Zafer Sırakayanın isə partiya Sədrinin xarici əlaqələr üzrə müavini vəzifələrinə yenidən seçilmələri münasibətilə onları təbrik edib və bundan sonrakı fəaliyyətlərində müvəffəqiyyətlər arzulayıb.

Ardı Səh. 5

Nə Türkiyə türkcəsi, nə Rusiya ruscası - TƏK AZƏRBAYCAN DİLİ!

Neçə gündür onsuz da qeyri-profesionalların əlində əsir-yesir qalan, özünü ciddi mətbuat əvəzinə rəzələt məkanına çevrilmiş sosial şəbəkələrdəki kimi qeyri-ciddi aparan bir sıra saytlarda dil məsələsi müzakirə edilir. Əslində, buna müzakirə deyil, dedi-qodu səviyyəsində qeybət desək, daha yaxşı olar. Kinorejissor Ayaz Salayev və deputat Sabir Rüstəmxanlı rus və türk dillərinə görə efrdə “cəngə çıxıblarmış”. Rusdilli A.Salayev fikirlərini azərbaycanca çətin tələffüz etdiyi üçün səlist danışa bilmir, Türkiyə türkcəsindən Azərbaycan dilinə ciddi ziyan dəydiyi deyir, qarşı tərəf də onu rus dilinin müdafiəçisi olmaqla, türk dilinə düşmən kəsilməkdə ittiham edib kəskin fikirlər söyləyir. Tanış mövzudur. Ta on səkkizinci, on doqquzuncu əsrlərdəki kimi öz ana dilimizə göstərdiyimiz “qiymət”, onun-bunun dilinə yamaq olmaq üçün baş vermiş yersiz canfəşanlığın növbəti nümunəsidir bu hadisə.

Məsələnin “mustafası” da odur ki, saytlarda və internet TV-lərdəki bu neçə günlük haray-həşirdən bircə ağıllı məntiq ortaya çıxmadı ki, cəmiyyət də bir nəticə çıxara bilsin. Bu məsələ elə savadsız şəkildə “işıqlandırıldı” ki, məntiqli debat aparmağa qabiliyyət və intellekt dərəcəsi çatmayanlar var gücləri ilə bu məsələdən reklam “tutmağa”, özlərini Türkiyə türkcəsini müdafiə edən qəhrəman kimi göstərərək, önə çıxmağa can atdılar. Özünü də amansızcasına!

Bir tərəf A.Salayevi ruspərəstlikdə ittiham edib, türkdilli ölkə olduğumuz üçün Türkiyə türkcəsindən bizə ziyan gəlmədiyini deyir, həm də rusdilli məktəblərin ölkəmizdə ləğv olunmasına israr edirlər. A.Salayev isə hesab edir ki, rus dili dünya görüşü baxımdan, güclü ünsiyyət və ədəbi dil zənginliyinə görə öndə gedir. Deyir uşaqlarımız rus dilini öyrənməklə daha mükəmməl yetişmək üçün böyük imkanlar qazanırlar. Bu yerdə rəhmətlik Mirzə Cəlilin ana dilimizlə bağlı bir-birindən gözəl, indiki zamanda və bundan yüz il sonra da aktual olacaq hekayə və öçerkləri yadıma düşdü. Kişi necə də sərrast yazıb o vaxt. Ana dilimizi bəyənənləri də, rusca danışan özlərini “obrazovanni” göstərmək istəyənləri də, Türkiyə türkcəsində yeri gəldi-gəlmədi danışan özlərini “müsəlman intillegenti” kimi gözü soxmaq istəyənləri də öz qələmi ilə gözəl nişan alıb rəhmətlik Mirzə Cəlil.

Gələk əsas mövzuya. Bəs biz özümüz öz ana dilimizi necə qoruyuruq? Min təəssüf ki, bu barədə cəmiyyət olaraq uzağardan hansısa işimizi göstərməyə heç nəyimiz yoxdur. Əlbəttə, Türkiyə türkcəsi bizim qardaş türkdilli dillər qrupundan biridir. 44 günlük vətən müharibəsində qardaş Türkiyə əsas mənəvi gücümüz, siyasi dəstəçimiz oldu. Biz gerçəkdən də qardaş xalqlarıq, buna qəti şübhə yeri yoxdur. Həm də Türkiyə türkcəsində bir-birimizi yaxşı başa düşürük. Amma.. amma bu sadaladıqlarımla bərabər, heç bir Türkiyə türkü ölkəmdəki bəzi türkpərəstlərin bu dilə göstərdikləri hədsiz marağı və diqqəti mənim doğma Azərbaycan dilinə göstərmirlər. Mən həqiqətləri danışmaq və yazmaq üçün jurnalistəm. Bilirəm ki, bu yazdıqlarım yüz il sonra da beləcə aktual olaraq qalacaq. Axı Türkiyə telekanallarında, qəzet və radiolarında bircə dəfə də olsun Azərbaycan dilindən bir sitat, yaxud hansısa frazanın işlədildiyinə şahid olmamışam. Heç bir Türkiyə türkü Azərbaycan dilində beş-üç cümlə də bilmir. Bilsə də bunu ancaq zarafat və ya situasiyaya uyğun vəziyyətdə işlədir. Amma bizdə vəziyyət necədir? Bir çoxları televiziya efirindən yeri gəldi-gəlmədi Türkiyə türkcəsindən gen-bol istifadə edir, sanki belə olmalıymış kimi bir də öyünürlər. Bir sıra kütbeyin, savadsız televiziya aparıcıları efirə çağırıldıqları azərbaycanlı müsahiblərinə “hoca”, “uzman” və digər türk dilindəki ifadələrlə müraciət edir, beləcə doğma dilimizi milyonlarla tamaşaçıya unudururlar. Bu, sözün əsl mənasında, doğma dili unutdurmaq siyasətidir. “Hoca” deyil, MÜƏLLİM, “uzman” deyil,

Mətləb Salahov

MÜTƏXƏSSİS! Lütfən, gəlin özümüzü başqalarına yamaq etməyə, doğma Azərbaycan dilimizi kimlərə qurban verməyə çalışmayaq.

Bu fikirlər rus dili üçün də keçərlidir. Hələ sovetdən öncə də Bakıda rusdilli məktəblər və rus dilindən istifadə dəb sayılırdı. Hətta Bakıda rus dilini bilməyənlərə aşağı təbəqə kimi baxar, onlar rixşənd hədəfi olurdular. Sovetlər vaxtında da bu proses elə belə davam edirdi. Sovetin qızgın vaxtlarında rus dilində danışanlar yüksək intellekt sahibi, böyük dünya görüşünə sahib şəxslər sayılırdılar. Lakin bu gün rus dilli məktəblərin bağlanması tələb edənlər bir məqamı unudurlar ki, rus dili ilk rus çarlarından başlamış indiki Vladimir Putinə qədərki Rusiya siyasəti demək deyil!

Rus dili keçmiş sovet coğrafiyasında mühüm ünsiyyət platforması sayılır. Rus dili həm də böyük rus ədəbiyyatını, Dostoyevskini, Çexovu, Puşkini, Lermantovu oxumaq üçün gözəl vasitədir. Dil, dünyanı daha gözəl qavramaq, daha çox məlumat qazanmaq vasitəsidir.

Yenə gələk öz ana dilimizə verdiyimiz dəyər məsələsinə. Azərbaycan dilinin necə qorunduğunu bilmək üçün elə təkə küçələrdə, mağaza və ofislərin üzərində vurulan reklam şitlərinə nəzər salmaq kifayət edir. Baxırıq və görürük ki, dilimizi qorumaq üçün cəmiyyət olaraq heç bir iş görmürük. Sanki bu gözəl ana dilimizi unutmaq üçün nə lazımdırsa onu da edirik. Üstəgəl, min təəssüflə qeyd edək ki, hazırda KİV-lərdə, internet resurslarında ehtiyac olmadığı halda əcnəbi sözlərdən gen-bol istifadəyə yer verilir. Sovet dövründə rus dilinə hədsiz yer verildisə, bu gün artıq ingilis dili də eyni dərəcədə lazım olmayan şəkildə hər yerdə gözümüzə soxulur.

Demək olar ki, paytaxt Bakıdakı əksər mağazaların, xidmət və iaşə obyektlərinin qarşısından asılan reklam lövhələrində Azərbaycan dilinin “mühasirəyə” alındığının şahidi oluruq. Mətnlər çox halda ingilis, qismən də rus dillərində tərtib edilib. Azərbaycan dilində olan reklamlar isə azlıq təşkil edir. Hani bu işlərə nəzarət və cavabdeh olan qurumlar, yoxsa “yatıblar”? Niyə nəzarət yoxdur, niyə doğma dilimizi qorumuruq, NİYƏ??? Niyə axı öz doğma dilimizə bu dərəcədə etinasız yanaşıırıq.

Bəli, biz də türk ailəsinin bir qoluyuq, Türkiyədəkilər də bizim üçün çox əzizdirlər, qardaş xalqıq. Amma bizim öz doğma Azərbaycan dilimiz var axı. Axı bu dil bizim milli kimliyimizdir, onu necə bayağılaşdırırsak, bu kökə sala bilirik? İnanın doğma dilimizə qarşı bu biganəlik bundan əvvəlki əsrlərdə olduğu kimi, bundan sonra da bizə çox-çox baha başa gələcək. İllər sonra bunun dəhşətli nəticələrini görəyik, əziz xalqım. Necə ki, ötən əsrlərdə etdiklərimizin acılarını son 30 ildə canımızla, qanımızla ödədik. Bu gün rus dilli məktəblərin bağlanması tələb edənlər də, Türkiyə türkcəsini doğma Azərbaycan dilimizə anarxiya şəkildə “transfer” edənlər də, rus dilini hökmran elan edənlər də ortada “at çapırlar”. Amma bircə həqiqəti heç vaxt unutmayaq: Torpağı itirib sonra yenidən geri qaytararsan, amma itirilmiş ana dilini və itirilmiş AZƏRBAYCANLI DƏYƏRLƏRİNİ heç vaxt!

ması - yeni geosiyasi nizamın formalaşması baxımından böyük əhəmiyyətə malik olduğu vurğulanıb.

A z ə r b a y c a n - Türkiyə birliyinin Türk dünyasında da rifah və tərəqqiyə xidmət etdiyi, genişmiqyaslı və səmərəli birgə fəaliyyətin Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) qlobal miqyasda güc mərkəzi

Əvvəli-Səh-4

Tahir Budaqov AK Partinin iqtidarda olduğu son 22 ildə reallaşdırılan möhtəşəm layihələr və qazanan uğurlar nəticəsində Türkiyə dövlətinin güc və nüfuzunun xeyli artdığını bildirərək Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın rəhbərliyi ilə qardaş ölkənin bütün milli məqsədlərinin müvəffəqiyyətlə həyata keçiriləcəyinə inamını ifadə edib.

Görüşlər zamanı “bir millət, iki dövlət” prinsipinə, dostluğa, qardaşlığa və strateji

kəzinə çevrilməsinə hədəfləndiyi söylənib. Vurğulanıb ki, TDT-nin müasir beynəlxalq münasibətlər sisteminə mövqeyinin möhkəmləndirilməsi hər iki dövlət üçün mühüm prioritetdir və bu istiqamətdə məqsədyönlü siyasət həyata keçirilir.

Görüşlər zamanı dövlət başçılarının siyasi iradələrinə uyğun olaraq hakim partiyalar arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi istiqamətində mühüm addımların atıldığı diqqətə çatdırılıb. Qarşılıqlı səfərlərin ikitərəfli münasibətlərin inkişafı baxımından son dərəcə vacib olduğu bildirilərək 2021-ci il iyunun 2-də YAP ilə AK Parti arasında imzalanmış Əməkdaşlıq Protokolundan irəli gələn vəzifələrin uğurla icra olunduğu və hazırda partiyalararası münasibətlərin yüksələn xətt üzrə inkişaf etdiyi məmnunluqla qeyd edilib, bundan sonra da birgə hərəkət edərək ümumi hədəflərin inamlı reallaşdırılacağına əminlik ifadə olunub.

Görüşlərdə qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər barədə də müzakirələr aparılıb.

müttəfiqliyə əsaslanan Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin iki ölkənin liderləri – Prezident İlham Əliyev və Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın məqsədyönlü siyasəti nəticəsində ən yüksək səviyyəyə çatdığı bildirilib, beynəlxalq platformalarda qarşılıqlı fəaliyyətin milli maraqların təmini və müştərək hədəflərin gerçəkləşdirilməsi baxımından müstəsna əhəmiyyət daşıdığı diqqətə çatdırılıb.

2021-ci il 15 iyun tarixində imzalanmış Şuşa Bəyannaməsindən irəli gələn vəzifələrin yerinə yetirilməsinin istər Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin inkişafı, istərsə də regionda və daha geniş miqyasda sülh, təhlükəsizlik və əməkdaşlıq mühitinin yaran-

Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin normal məcraya düşməsinə istəyən ölkələr az deyil. Digər istəkdə olanların maraqları da fərqlidir. Biri silahlarını satır, digəri qoparılan tikələrdən birini istəyir, o birinin iqtisadi maraqlardan qaynaqlanan iştahı açılib. Beləcə, 30 il davam edən və iki il bundan əvvəl birdəfəlik son qoyulan münaqişənin yenidən alovlanması üçün dəridən-qabıqdan çıxanlar da yox deyil. Gah Ermənistanı silahlandırır, gah “dürbin diplomatiyası” ilə bizi qıcıqlandırır, qərəzli, dezinformasiya, təxribatçı məlumatlar yayır və bununla etimadsızlıq mühiti formalaşdırmağa cəhd edirlər.

Diqqət edin, münaqişənin ilk illərindən Avropa institutlarından biri özünü tərəfləri masaya dəvət edirmiş kimi göstərdi. 26 il yalançı barışla insanları qandırmağa çalışdı, separatçılığı dəstəklədi, Azərbaycan torpaqlarının Ermənistan tərəfindən ilhaqına haqq donu geyindirməyə çalışdı, çoxsaylı görüşlərin vasitəçisi oldu, müxtəlif həll variantları irəli sürdü, amma bütün təkliflər yalan üzərində, Azərbaycanın milli maraqlarına zidd olduğu üçün qəbul olunmadı.

44 günlük müharibədən sonra Azərbaycan çox unikal, tarixdə heç vaxt olmayan barış təklifi irəli sürdü. Azərbaycana vurduğu ağır zərərlərə, torpa-

Zəngəzur dəhlizinə fərqli baxış

Böyük güclər Azərbaycanla Ermənistanın vasitəçilərsiz razılığa gəlmək ehtimalından danışır

qlarımızın işğalına, vətəndaşlarımızın öz yurdlarından didərgin salmasına, öldürməsinə, əsir və girov götürməsinə, milli və dini abidələrimizi yer üzündən silməsinə baxmayaraq müharibəni Ermənistan ərazisinə keçirmədi, torpaqlarını nəzarət altına almadı. Halbuki, silahlı qüvvələrimizin buna tam haqqı çatırdı və gücü də yetərli idi. Hesabları, bədəli sonraya saxlamaq şərtlə beynəlxalq qanunlara söykənən sülh müqaviləsi təklifini İrəvana göndərdi. Humanist davranışımıza Ermənistan adekvat cavab vermək əvəzinə bizimlə müharibə dilində danışmağa cəhd edir. Əlbəttə, nə bu danışqlar ermənilərin ağzı ilədir, nə də hərəkətlər.

İkitərəfli danışqlarda əldə edilən uğurlar göz qabağındadır. Əsirlərin dəyişdirilməsi, ermənilərin nəzarətində olan 4 kəndin geri qaytarılması, sərhədlərin delimitasiya və demarkasiyasına başlanılması, birgə komissiyaların görüşləri və görülmə işlər bunu deməyə əsas verir ki, کنار vasitəçilərin 26 ildə görə bilmədiklərini Azərbaycan qısa müddət

ərzində reallaşdırdı. Bu, bir daha sübut edir ki, indiyədək “vasitəçi” adı altında dünyanın super gücləri əslində müharibəni tərənnüm ediblər, sülhdən uzaq durublar. Zəngəzur dəhlizi ətrafında yaranan vəziyyətdən istifadə etmək istəyən həmin dairələr çıxış yolu kimi özlərinin məsələyə müdaxilə etməsini göstərirlər. Amma unudurlar ki, səhv bir dəfə olur

Rusiya mətbuatı yazır ki, guya Ermənistan və Azərbaycan hakimiyyətləri sülh müqaviləsinin hazırlanması çərçivəsində konkret nəyi müzakirə etdikləri və imzalanan sonra nədən danışmağa başlayacaqları barədə mübahisə ediblər. Eyni zamanda, hər iki tərəf əmindir ki, danışqların yekun mərhələsinə az qalıb. Azərbaycan Milli Məclisinin sədr müavini Ziyafət Əsgərov bəyan edib ki, “İrəvanın manipulyasiyalarına görə” Ermənistanla sülh müqaviləsi imzalamaq mümkün deyil. Onun sözlərinə görə, ABŞ-in əvvəlki prezidenti Cozef Baydenin təzyiqi ilə Ermənistan hakimiyyəti sənədin imzalanmasını təxirə salıb. Eyni

zamanda, siyasətçi vurğulayıb ki, tərəflərin razılığa gəlmək üçün cəmi iki məqamı qalıb: Zəngəzur dəhlizinin açılması və Ermənistan Konstitusiyasına düzəlişlər. “Bu günə olan məlumata görə, sazişin 17 bəndindən 15-i razılaşdırılıb. Həll olunmayan məqamlardan biri də Zəngəzur dəhlizinin açılmasıdır.

Ermənistan bu prosesin pozulmasına görə məsuliyyəti İrana, daha sonra Fransaya, daha sonra ABŞ-a həvalə edib. İkinci məqam Ermənistan Konstitusiyasında təsbit olunmuş ərazi iddialarıdır”, - deyə Əsgərov bildirib.

Bundan başqa, onun sözlərinə görə, Bakı ATƏT-in Minsk qrupunun ləğvinə israrlıdır. Öz növbəsində İrəvan sülh müqaviləsinin hazırlanması kontekstində bu məqamların müzakirəsini təkzib edib. “Yuxarıdakılar tamamilə doğru deyil. Baş nazir Paşinyanın açıq şəkildə bəyan etdiyi kimi, hələ razılaşdırılmamış iki məqam bir tərəfdən üçüncü qüvvələrin sərhəddə yerləşdirilməsi, digər tərəfdən isə beynəlxalq hüquqi strukturlarda bir-birindən şikayətlərin verilməsindən narahatdır. Bunu rəsmi Bakı da təsdiqləyib”, - deyə Ermənistan parlamentinin vitse-spikeri Ruben Rubinyan bildirib.

Yada salaq ki, 2024-cü ilin sonunda Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bəyan etmişdi ki, İrəvan və Bakı bir-birinə qarşı beynəlxalq iddialardan əl çəkmək və üçüncü dövlətlərin nümayəndələrini sərhəddə yerləşdirməmək barədə hələlik razılığa gələ bilmirlər. Həmçinin Azərbaycanın xüsusi tapşırıqlar üzrə səfiri Elçin Əmirbəyov bildirib ki, tərəflər sülh müqaviləsi imzalandıqdan sonra kommunikasiyaların açılması məsələsinə həll etmək barədə razılığa gəliblər. Üstəlik, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan hesab edir ki, ATƏT-in Minsk qrupu sülhün rəsmi bağlanması sonrakı buraxıla bilər. Bundan əlavə, respublikanın hakimiyyət orqanları referendumla çıxarıla biləcək yeni Konstitusiya layihəsini hazırlayıb. Bu, 2026-cı il parlament seçkiləri ilə əlaqələndirilə bilər.

Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin İdarə Heyətinin sədri Fərid Şəfiyev bildirib ki, əslində sülh müqaviləsi layihəsində cəmi iki bənd razılaşdırılmayıb. Lakin o, Əsgərovun nəyə görə bunların

Zəngəzur dəhlizinə və Ermənistan Konstitusiyasına dəyişikliklərə aid olduğunu qərara aldığını bilmir. “Söhbət qarşılıqlı iddiaların geri götürülməsindən və sərhəddə üçüncü şəxslərin olmasından gedir. Eyni zamanda, şəfahi səviyyədə İrəvan artıq Bakı ilə razılışıb ki, heç bir iddia olmamalıdır. Yəqin ki, bu məqamın təfərrüatları hələ razılaşdırılmalıdır. Sərhəddə üçüncü qüvvələrin olmasına gəlincə, razılaşmadan danışmaq hələ tezdir. Paşinyan iddia edir ki, Aİ müşahidəçiləri sərhədin yalnız delimitasiya olunmuş hissələrini tərk edə bilərlər, lakin bu proses çox uzundur, ona görə də Bakı bununla razılaşmır”, - deyə Şəfiyev izah edib.

Eyni zamanda, Ermənistan Konstitusiyasına dəyişiklik sülh danışqları çərçivəsində müzakirə olunmasa da, Bakı hələ də bunu gözləyir, politoloq aydınlıq gətirib. Azərbaycan hakimiyyətinin nöqtəy-nəzərindən adı çəkilən Müstəqillik Bəyannaməsinə istinad sülh müqaviləsinin konstitusiyaya zidd edə bilər.

MDB Ölkələri İnstitutunun Ermənistan bölməsinin rəhbəri Aleksandr Markarov sülh müqaviləsinin razılaşdırılmamış qalan iki bəndinin məzmunu ilə bağlı Şəfiyevlə razılışıb. “Ermənistan Konstitusiyası ilə bağlı Azərbaycanın mövqeyi də məlumdur. Lakin Ermənistan hakimiyyəti bununla bağlı nə edəcəyini hələ bilmir. Xüsusilə, onların hazırlayacaqları yeni Konstitusiya layihəsinin nə olacağı məlum deyil”, - deyə Markarov bildirib: “Bakı və İrəvanın Zəngəzur dəhlizinin istismar şəraiti ilə bağlı müxtəlif qiymətləndirmələri var. O cümlədən, Azərbaycan tərəfi ekstraterritorial marşrut əldə etmək istəyir ki, bunun sayəsində o, təkə Naxçıvana çıxış əldə etməyəcək, həm də Türkiyə üçün Mərkəzi Asiyaya birbaşa yol açacaq. Ermənistan və Azərbaycana tərəflərin öhdəliklərini yerinə yetirməsinə zəmanət verə biləcək güclü vasitəçi lazımdır. Bunsuz onlar çətin ki, yaxın gələcəkdə sülh müqaviləsi bağlaya bilsinlər”. Bəli, böyük güclər düşünür ki, onlar olmadan sülh ola bilməz. Deməli müharibəni törədən, xalqlar arasına nifaq salan da özləridir. Onlar prosesdən nə qədər tez uzaqlaşdırılsalar bir o qədər sabitlik olar.

V.VƏLİYEV

Baharın ilk çərşənbəsi - Su çərşənbəsi

Qışın soyuğundan, şaxtalı havalardan sonra bizi baharın isti, ilıq nəfəsi qarşılayır. Bütün canlılar, təbiət fəsillərin ən gözəli hesab olunan baharın tez gəlməsini səbirsizliklə gözləyirlər. Artıq baharın necə deyərlər, novruzun ilk çərşənbəsi - Su çərşənbəsi bizi qarşılayır. İlk müjdə özü ilə baharın qoxusunu, ab-havasını da gətirib. İnanclara görə baharın ilk çərşənbəsində su mənbələri təzələnir və dağ başındakı qarlar əriməyə başlayır. Su çərşənbəsi ilə bayrama hazırlıqlar başlayır. Deyirlər ki, Tanrı ilk olaraq suyu yaradıb. Odur ki, ilk olaraq su çərşənbəsi qeyd edilir. Su çərşənbəsində suyun müqəddəs mahiyyəti bir daha ifadə olunur. Bütün mifik mətnlərdə su həyat verən, dirildən, xoşbəxtlik gətirən müqəddəs bir inam obyektini kimi çıxış edir. Xalq arasında ona "əvvəl çərşənbə", "gözəl çərşənbə", "sular Novruzunu", "gül çərşənbə" də deyilir.

Əlbəttə ki, Novruz bayramı Azərbaycan xalqının zəngin maddi və mənəvi dəyərlərinin mühüm bir hissəsini özündə ehtiva edən böyük mədəniyyət hadisəsidir. Bu bayrama tarixi inkişaf boyunca baxdığımız zaman

onun qədim mədəni köklərə və mənəvi qaynaqlara bağlı olduğunu görürük. Keçmişdə olduğu kimi, bu gün də Azərbaycanda, türk dövlətlərində və bir çox qonşu ölkələrdə olduğu kimi, Novruz Bahar bayramı kimi qeyd olunur. Bayrama qədər xalqımız 4 çərşənbəni qeyd edir. Bəzi qədim inanclara görə kainat 4 ünsürdən - su, od, torpaq və küləkdən yaranıb. Aşıqlar da vücudnamələrində "Ab, atəş, xak, badan yarandı", - deyiblər, yeni insan su, od, torpaq və yelə bağlıdır. Qeyd etdiyimiz kimi, birinci çərşənbəmiz Su çərşənbəsi adlanır. Yeni bahara doğru çayların azacıq buz bağlayan yerləri əriyib çaylara tökülür. Torpaq yavaş-yavaş islanmağa başlayır. Qızlar bulaqlardan sərin, şirin su gətirər, evin ətrafına çiləyər, üzlerini yuyardılar. İkincisi çərşənbəmiz Od çərşənbəsi adlanır. Ona görə ki, bahara

doğru günəş yavaş-yavaş torpağı qızdırır, isindirir. Od çərşənbəsində tonqallar qalır. Hər ailə üzvünün adına bir şam yandırılır, xonçalar düzəldilir. Üçüncüsü Yel çərşənbəsidir. Yəni yel artıq azacıq oyanmış torpağı, təzəcə çıxmış yaza həsrət gülləri tərpedir, tumurcuqlanan ağacları yellədir. Dördüncüsü Torpaq çərşənbəsidir ki, bu da sonuncu çərşənbədir. Göründüyü kimi, birinci çərşənbədən başlayaraq, torpağı ana təbiət su ilə islatdı, günəşlə isitdi, onu yaratmağa hazırladı. Ona görə də ilk yaz əkinini xışla-kotanla məhz torpaq çərşənbəsi günündə başlayardılar.

Novruz bayramında xüsusi şirniyyatlar bişirilir. Çərşənbə və bayram xonçaları bu şirniyyatlarla bəzədilir. Hər bir bişirilən şirniyyatlar bir səma cisimlərinə bənzədilir. Qoğal günəşi, şəkərbura ayı, paxlava ulduzları tərənnüm edir. Kosa və Keçəl isə

Novruz atributlarıdır. Keçəl qışı, Kosa isə yazı tərənnüm edir.

Bu gün artıq Novruz bayramının ilk çərşənbəsi Su çərşənbəsi qeyd olunur. Bu çərşənbəni "Yalançı", "Əzəl çərşənbə", "Sular Novruzunu" da adlandırırlar. Su çərşənbəsində su və su mənbələri təzələnir, arxlar qaydaya salınır, su hövzələrində abadlıq işləri görülür, su ilə bağlı müxtəlif şənliklər keçirirlər.

SUYA TAPINMA İNAMI

Su çərşənbəsi suya tapınma inamı ilə bağlıdır. Hələ gün doğmamışdan hamı su üstünə gedir, əl-üzünü yuyur, bir-birinin üzünə su çiləyir, su üstündən atlanır, yaralıların yarasına su çiləyirlər. Xalqın inamına görə Su çərşənbəsi günü "təzə su"dan keçənlər, azarını, bezarını ona verənlər il boyu xəstəlikdən uzaq olurlar. Həmin gün su

üstündə müxtəlif mərasimlər keçirilir, qədim türklərdə su tanrıları sayılan Aban və Yadanın şərəfinə nəğmələr oxunur.

Su ilə bağlı folklorumuzda maraqlı olan inanclarla rastlaşırıq. Su çərşənbəsində suyun müqəddəs mahiyyəti bir daha ifadə olunur. Bütün mifik mətnlərdə su həyat verən, dirildən, xoşbəxtlik gətirən müqəddəs bir inam obyektini kimi çıxış edir. Süfrəyə su dağılması aydınlıqdır, Su içən adamı qəfil vurmazlar, Su içən adamı ilan çalmaz, Lal axan sudan keçərkən suyum irəlilə, deyərlər, Su olan yerdə dirilik olar, Su mürdarlıq götürməz və s. Əlbəttə ki, bu inacla suyun təmizliyinə, saflığına olan inamdan irəlilə gəlir. Qoy su çərşənbəsi bütün dünyamıza sülh, əmin-amanlıq gətirsin. Bütün insanların həyatı su kimi şəffaf, parlaq və aydın olsun! Su çərşənbəniz mübarək!

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Ölən şəxsin kreditini kim ödəməlidir?

Azərbaycanda banklarla müştərilər arasında problemlərdən biri də kredit götürən şəxsin vəfatı zamanı yaranır. Bank qarşısında borc öhdəliyi olan şəxsin ailəsinin aztəminatlı olması bu problemin daha da böyüməsinə səbəb olur. SİA "Kredit götürən şəxs vəfat edərsə, bu halda kredit ödənilməlidirmi?" mövzusunda vəkil Rəhil Vəliyevin fikirlərini öyrənib.

Onun sözlərinə görə, ölmüş şəxsin kredit və digər borcları onun vərəsələrindən tələb oluna bilər: "Vərəsələr mirası notarial qaydada vərəsəlik şəhadətnaməsi və ya daşınar əmlakları faktiki qəbul etdikləri halda borc öhdəlikləri də

AYDINLIQ GƏTİRİLDİ

onlara yönəldilə bilər".

Rəhil Vəliyev sözlərinə belə davam edib: "Ammə vərəsə qəbul etdiyi mirasın dəyərindən çox öhdəlik daşıyır. Bundan başqa birgə nikah dövründə əldə edilmiş əmlakın da ölən şəxsə aid pay hissəsinə iddia qaldırıla bilər. Ölən şəxsin övladları, qohumları hər hansı mirası qəbul etmədikləri halda kredit və digər borc öhdəlikləri onlardan tələb oluna bilməz".

Ayşən Vəli

XOCALI harayı: 13 yaşlı qadın

SHİMAL
NEWS

dinlədikcə sanki yerin yeddinci qatından bir qüvvənin məni aşağıya doğru çəkdiyini, müvazinətimi itirdiyimi hiss edirdim. Çünki çox ağır idi. Onu dinləmək çox çətin idi.

* * *

13 yaşlı qızı anasının qoynundan saqqallı, yekəpər, üz-gözündən zəhrimar yağan bir erməni dartıb aparır. Əli anasının əlindən dəqiqələrlə dartsımadan sonra zorla qoparılan qızciğazın zorla uşaqlığını alıb aparır erməni cəlladı. Elə oradaca bu qızciğazın uşaqlığını nöqtələyir, onu yeni, qan-bağır olacağı bir həyata aparır. Başına anlar sonra nə gələcəyini təxmin belə edə bilməyən bu qızciğaz erməninin kobud əllərinin sardığı biləyini nə qədər etsə də, onun əlindən qopara bilmir. Əvəzində şiddətli bir sille alır və yerə yığılaraq huşunu itirir.

Bir ananın gözləri önündə balasına verilən bundan ağır zülm nə ola bilər?.. Axı ana onun nə üçün dartıldığını, hara, nə məqsədlə aparıldığını da yaxşı bilirdi. Bütün bunların fonunda bu anadan bədbəxt qadın ola bilərdimi o anda? Xeyr, ola bilməzdi. Kaş ki, bir daş götürüb balasının başına çırparaq onu öldürərdi ana, amma bunu etməmişdi. Bəlkə də edə bilməmişdi. Lakin kaş ki, edərdi. Biz bəzən övladımıza qıymaya-qıymaya onu daha da böyük fəlakət gözlədiyindən

XV əsrdən deyil, XX əsrdən danışırıam. XV əsrdə 13 yaşlı qız ailəsi tərəfindən evləndirilib qadın ola bilərdi. Bu, o əsrin özünəməxsusluğu idi. Lakin mən XX əsrdə 13 yaşlı qızciğazın hələ həyatın gərdsini anlamadığı təqdirdə bir andaca qadın olmasından söhbət açmaq istəyirəm.

1992-ci il fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə ermənilərin Xocalıda törətdiyi faciə dünyada analoqu olmayan faciə kimi tarixin səhifələrinə həkk olundu. Həmin gecə yuxuda olan xocalılar gecə yarısı pəncərələrində gün işığına bənzər aydınlıq görürkən sabahın açıldığını güman etmişdilər. Lakin şəhərin açılmasına hələ saatlar vardı. Şəhər açılmırdı, pəncərələrdəki də gün işığı deyildi. O gecə pəncərələrdəki şəhərə açılan faciə idi. Ermənilərin pəncərələrə saldıqlı işıq əslində qarşıdakı zülmət idi. Gəldiklərini, həyətlərə nöqtə qoymaq üçün vəhşi heyvan sürüsü kimi gəldiklərini, faciə törədəcəklərini bildiren işarə idi. "Qalxın, sizin üçün gəlmişik" demələri, o gecənin qurbanlarına sonuncu süni bir şəhəri göstərmələri idi o işıq...

O "ışıq" müdhiş gecənin başlanğıcı idi. Və beləcə də başladı. Birazdan yuxudan qan-bağır oyanan insanlar onları nələrin gözlədiyindən xəbərsiz şəkildə əyinlərinə geyinməyə pal-paltar axtararkən nadan düşmən buna da vaxt vermədi. Şirin yuxudan oyanan insanların qulaqlarına gülləbəran səsi doldu. Qapıları təkliklə açıldı. Pəncərələrinin şüşələri silahın qundağı ilə çiliklənib yerə səpələndi.

Ermənilər gəlmişdi. Yeni bir faciə törətməyə, yeni bir soyqırımı aktını həyata keçirməyə gəlmişdilər. 1905, 1918, 1948-ci illərdə Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələrində törətdikləri soyqırımını davam etdirməyə gəlmişdilər.

Əslində onlara bu faciə üçün şərait yaradılmışdı. Yoxsa erməni kim idi ki, istədiyi vaxt istədiyi hadisəni törədə. 1990-cı illərdə ölkəmizdə rəhbərlikdə olanlar Qarabağ torpaqlarını rus imperiyasının başında dayananlarla birlikdə ermənilərə satmışdı. Bu səbəbdən də torpaqlarımız bir-birinin ardınca ermənilər tərəfindən işğal olunurdu. Xocalı da satılan torpaqlardan idi.

* * *

O müdhiş gecədə törədilən vəhşilikdən

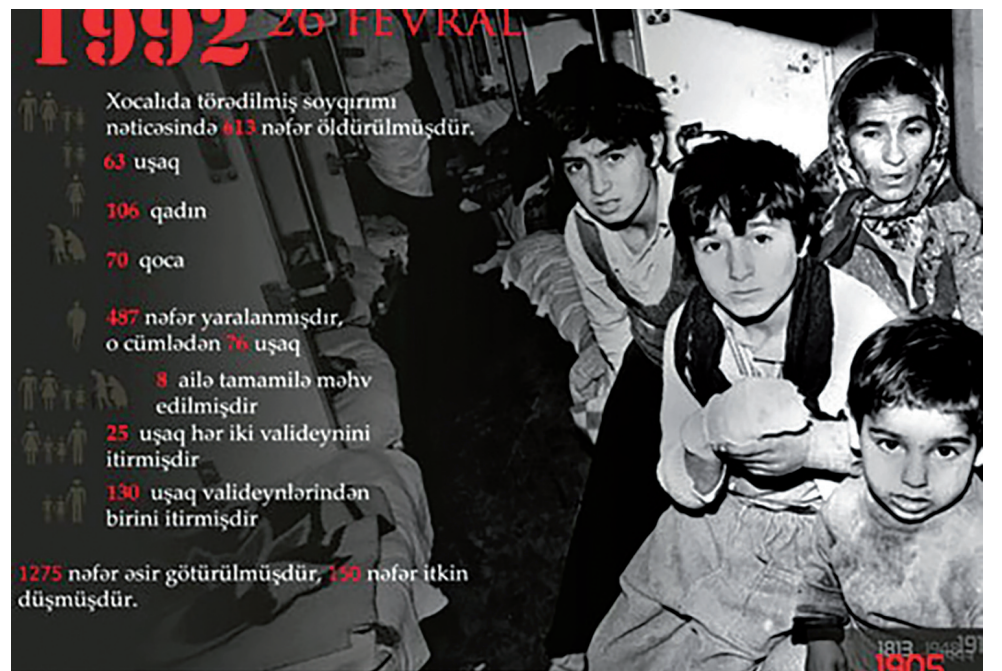
hələ cahan xəbərsizdir. Dünyanın heç bir qütbündə insan övladına qarşı bu cür vəhşilik, fəlakət törədilməyib. O gecə azərbaycanlılara qarşı törədildi bu faciə. Qışın şaxtalı, ayazlı gecəsində Xocalı sakinləri isti yataqlarından qaldırıldı. "Sizə qarşı qətlə gəlmişik, ayağa qalxın",- deyildi onlara. İnsanlar gecənin yarısında təşviş içərisində küçələrə salındı. Əyniyalın, paltarsız uşaqlar böyük süngü, silah ucunda evlərindən çıxarıldı. Güllələndi, öldürüldü. Süngülərə taxıldı. Qalanlar isə canlarını qurtarmaq üçün meşələrə üz tutdu. Əslində qarşıda onları nə gözləyəcəyini bilsəydilər, heç qaçmağa cəhd etməzdi, elə qapılarının ağzında, həyətlərində bu dünyaya "əlvəda" deyərdilər.

Bəli, xocalılar onları qarşıda nələrin gözlədiyindən xəbərsiz idi. Xəbərsiz idilər ki, ermənilər onları qarabaqara izləyəcək. Bir nəfər sağ qalması deyə öldürəcək. Hələ üstəlik onların cansız bədənlerini cismani cəzaya da məruz qoyacaq, sağ qalanları isə əsir aparıb olmanın zülmələrini verəcəkdilər.

* * *

13 yaşlı qızciğaz da həmin gecə ölməyib sağ qalanlardan idi. Anası ilə birlikdə qaçır, qaçır, çıxış yolunun harada olduğunu bilmədən qaçırdılar. Çıxış yolu yox idi o gecə. Çünki arxanda erməni qədr qatı, əzəzil bir düşmən vardı. "Bunların dərdi torpaq dərdi deyildimi?,- deyə fikirləşirsən. Torpaqlarımızı alıb "böyük Ermənistan" yaratmaq iddiasında deyildiləmi? Torpağın onlara satıldığını bildikləri halda bəs insanların başına nə üçün o cür oyun gətirirdilər? Deməli, onların tək gözü ac deyildi. Həm də insanlıq, adamlıq acığı varmı bu canlının qanında, ruhunda. Odur ki, insanlığa yaraşmayan hərəkətlərin hər birini həyata keçirdilər.

Artıq 26-sı şəhər saatlarında o müdhiş gecənin qurbanlarının üzündə, bədənlərinin müxtəlif nahiyələrində erməni zülmkarlarının nişanələri görünürdü. Öldürülmüş insan-

ların gözlərinin oyulması, dərilərinin soyulması, dəlmə-deşik edilməsi görəsən hansı insanlığın nəsididir?

Həmin gecə 13 yaşlı qızciğaz və anası da ermənilərin əsir apardığı insanların arasında idi. Mən bu barədə həmin o qızın danışdıqları əsasında hazırlanmış qisasmetrajlı filmə baxarkən neçə dəfə öldüm, neçə dəfə dirildim, sayını itirdim. Onu sonadək

xəbərsiz oluruq, deyimi?..

Göz yaşları sel olub axan ananın nəzərləri balasının üzündə idi. "Kaş ki, elə bu şillə ilə öl, heç oyanmaya",- deyə düşünürdü və ananın bu an ondan böyük arzusu da ola bilməzdi. Çünki oyanan anda balasını nələrin gözlədiyini bilməkdən dəhşətli heç nə ola bilməzdi.

Çox təəssüf ki, qızıcgaz bir qəder sonra gözlerini açır. Yıxıla-qalxa ayağa qalxdığı an o yekəpər onun biləyindən yapışıb leylek kimi dik götürüb qarşıdakı binaya doğru yollanır. Arxada ananın harayı... Qarşıda qızıcgazın harayı... Bu haralar bir-birinə qarışıqca qarşıdakı hadisənin dəhşətindən söz açırdı...

Xocalı sakini və Xocalı qurbanı olan qız o anları dəhşətlə danışdı. Bu söhbəti dinlədikcə əllərimi elə sıxmışdım ki, dirnaqlarım ətə keçmişdi. Dodaqlarımı elə sıxmışdım ki, qanayırdı. Lakin yaşadığının heç biri o dəhşətin kölgəsi belə ola bilməzdi. Ona görə də sonadək dinlədim.

Dinlədim ki, ermənilərə daha çox nifrət edim. Dinlədim ki, yazım, hər kəs oxusun. Bütün gənclərin, uşaqların erməniyə kini-nifrəti birə-beş qat artsın. Unutmayaq. Unutmayaq ki, yenidən bu kimi anları yaşamayaq. Onlardan böyük, qəddar düşmənimizin olmadığını unut-mayaq.

13 yaşlı qız az sonra insandan çox canavara bənzəyən "kişinin" zorakılığı ilə qadın olur. Bu anda qızıcgaz huşunu itirir. Huşsuz vəziyyətdə nə qədər qaldığını bilmir. Onu bilir ki, oyanan kimi bir-birinin ardınca bir necə belə canavarın yenidən qurbanı olur. Ağrıyır, sızlayır, yenidən huşunu itirir. Döyülür, şillələnir, döşəmənin üzərinə itələnir. Oyananda yenidən canavarlarla qarşılaşır. Bu canavarlar ona olmanın əzabını yaşadırlar. 13 yaşlı qızıcgaz onların yemine çevrilir. Yenidən huşunu itirir, oyananda yenə də o sərxoş vəhşilərin oyuncağı olur.

13 yaşlı qız bütün bunları onu döyür-lərmiş kimi qəbul edir. Ağlayır, göz yaşını axıdır. Ağrıdan huşunu itirirdi. Oyananda yenə də onu döyəcəkdilər. Bu səbəbdən də ətrafdakı əşyaların altına girir, yanına sığınır, onlara ümid aparırdı. Düşünürdü ki, burada məni görə bilməyə-cəklər. Lakin düşmənin gözü onun üzərində idi. Oyanmasını gözləyirdi. Üstünə

hücum etmək üçün gözlerini dörd açmış-dılar. Onun gizlənməsinə, özünü müdafiə etməsi üçün hərəkətlərinə vəhşicəsinə qəhqəhə çəkirdilər. Və yenidən onu sürüyərək canavar kimi zorlayırdılar.

Dünyanın harasında olduğunu, nə yaşadığını anlamayan 13 yaşlı qızıcgaz isə bütün bunları yenidən döyüldü kimi qəbul edib, ağlayırdı və huşunu itirirdi... Başına gətirilən bu oyunları ermənilərin onu döyməsi sanırdı... Buradan sağ-sala-mat qurtaracaqsa, sonralar, lap sonralar nə olduğunu anlayacaqdı. Bir qəder böyüyəndən, həyatı dərk edəndən sonra anlayacaqdı...

* * *

Həyatın işlərini də bilmək olmur, alına yazılanları da. Gün o gün olur ki, qızıcgazımız erməni əsirliyindən azad olunanlar arasında olur.

İllər ötür, böyüyür. Və böyüdükcə yaşadığı o anlar da onunla böyüyür. Çünki anlamağa başlayır. Erməni canavarlarının onu döymədiyini, təhqir etdiyini anlamağa başlayır. Anladığıca da o

anlarda ölmədiyinə təəssüf edir. O hadisəni heç cür gözleri önündən kənarlaşdır-a bilmir. O hadisələr anbaan bu vaxtın-dan çox-çox əvvəl qadın olan qızın kabusuna çevrilir. Zorla, vəhşiliklə qadın olması...

* * *

Mən ona qadın yox, qız deyə müraciət edirəm. Çünki o, bizim üçün elə 13 yaşında, uşaqlığında qalıb. O bizim üçün böyüməyib, 92-də qalıb. Zaman 33 illik kəsiklə araya girsə də, zamanın o başında 13 yaşında olan o qız bizim üçün elə o qızıdır.

Nifrət edir həyata o qız. Çünki uşaqlığı əlin-dən alınıb. Çünki oyunc-ağı əlindən alınıb. Əvəzində ona yaşın-dan çox-çox böyük olan elə bir an bəxş olunub ki, həyatını alt-üst edib. Yaşadığı müddətdə bir an belə unuda bilməyəcəyi, onunla üz-üzə dayanan anları bəxş edib. Bir qızın isteklərini məhv edib o anlar. Sevgi əvəzinə zorlanmanı bəxş edib.

* * *

Erməni zülmündən əziyyət çəkən, zərər görə, məhv edilən bir həyatdan

danışdıq. Halbuki yüzlərlə belə yaşanan-lar olub. İstər kişilər, istər qadınlarımız, istər uşaqlar, istər böyüklərimiz, ağsaq-qal-ağbirçəklərimiz erməni vəhşiliyinin müxtəlif formaları ilə üzleşib. Nə həyatlar məhv edilib, nə həyatlar yarımçıq qalıb, nə arzular bax, bu qızın arzuları kimi gömülüb...

Xocalının o müdhiş gecəsi bu qızıcgazımız kimi neçə-neçə qızlarımızın qara alın yazısı olub. Bütün varlığı-ata-anası, bacı-qardaşı, evi-əşiyi, sevinci, xoş günü ilə son olaraq 24 fevralda qalan soydaş-la-rımız var. Yaşadıqları o günləri bir gün sonra-25-dən 26-na keçən gecədən ta bu günədək bir daha yaşamayan insanlar...

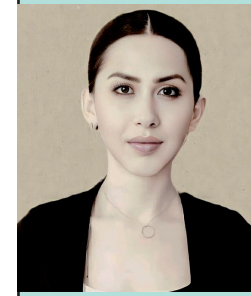
Torpaqlarımız alınsa da, işğal etdiklə-ri ərazilərimiz ermənilərdən bir-bir qopar-ılsa da, bu kimi inşaların qisasları alınsa da, onlar o anları yaşayıblar. O anlar indi onlarla ya torpağın altındadır, ya da üstündə. Lakin fərq etməz, gün sanki o gündür. İndicə yaşanmış kimi hiss edirlər özlərini. Çünki Xocalı sakinləri elə bir vəhşilik yaşayıb ki, o anlar onlar üçün hər gün 26 fevral edir...

Bəli, indi 45-ə yaxın yaşı olan o qızı-mız kimi. Bizim 13 yaşında qadın olan o qızımız kimi... Heç bilmirəm, indi o, ailə-lidir, yoxsa travmaları buna imkan vermə-yib, harada yaşayır, lakin bildiyim odur ki, o mənim gözümdə 13 yaşlı bir qızıdır. Anasının əlindən bərk-bərk tutmuş, ondan imdad istəyən bir qız.

Erməni zülmü bax, budur, əzizi oxucu. Oxuyun və heç vaxt unutmayın. Övladlarınıza danışın, qoy hər bir azər-baycanlı uşaq yaşıdının əzabı haqqında məlumat alsın. Xalqımıza yaşadılan bütün soyqırımlarında belə dəhşətlər olub. Bunları unutmayaq. Unutmayaq ki, ermənidən qəddar düşmənimizin olmadığını da qulağıma sığa edək.

Mətanət Məmmədova

Lələ Mehralı

Rəzillikdir, başqa heç nə...

Mədəniyyət bir xalqı, cəmiyyəti var edən, davamlı və köklü edən əsas xüsusiyyətdir. Əgər yüz illərlə tarixi varsa bir millət, bunu mütləq ki mədəniyyətlərinə borcludurlar. Çünki qol gücünə, qılınc gücünə əldə edilən hər cür hakimiyyət, hər növ mədəniyyət gəldi-gedərdi, amma mədəniyyətin təsiri ilə yaranan cəmiyyətlərin süqutu da asan olmur. Mədəniyyət gen məsələsidir, qan məsələsidir.

Cəmiyyətin mədəniyyətinin əsasında ailə dəyərləri varsa, ailəyə, birliyə hörmət varsa, ümumilli dəyərlərə ehtiram var deməli. Amma bu dəyərləri qoruyanların sayı məhvinə çalı-sanların çoxluğu arasında itib-batır. Onlar geridəqalmış kimi qələmə verib çox dəyəri sildilər həyatımızdan. Qırmızı xətti tapdayıblar, məhrəmiyyətə diqqəti, ailəyə toxunulmazlığı da hədəfə alıblar.

İş o yerə çatıb ki, mədəni dəyərlərə ən çox zərəri də mədəniyyət adamları verir. Hər gün bir mədəniyyət adamının ali sayılan dəyərləri ələ saldığının şahidi olur. Elə ötən gün də bu çoxsaylı hallardan biri oldu, 30-40 saniyəlik bir görüntü sosial şəbəkələrin trendinə çevrildi, 2-3 saat ərzində milyonlarla dəfə baxıldı.

Baxmayan qalmayıb yəqin ki, söhbət "Bu Şəhərdə"nin konsertinin açılış anındakı düzmə-cədən gedir. Əvvəl hamı manipulyasiya edildi, bu planlanmış hal idi, videonu yarımçıq paylaşmaq bir növ konsertin reklamı idi. Anlaşılandır, danışmağa, göstərməyə sənəti qalmayanlar üçün bu cür reklamlara ehtiyac var, bir yolla özlərini yada salırlar.

Bu adamlara kim ixtiyar verib ailəni bu cür ucuzluğa, rəziliyə alət eləsinlər? Qurulan tamaşa da ürəkbulandırıcı: "Konsertə rəfiqəsi ilə gələn qadın həyat yoldaşının başqası ilə gəldiyini görüb isterik vəziyyət yaşayır, qarşı tərəfə əl-qol atır, onu süni şəkildə tutub saxlayırlar, amma bir yolu tapıb ikinci qadının saçını yola bilir". Qisası, çəynənmiş, rəzil bir ssenari. Real kimi qələmə verdilər, amma açılış üçün bayağı tryuk. "Mən evdə sən uşaqlarına baxıram, sən konsertə bununla gəlirsən" cümləsi bu rəziliyin ölçüsüzlüyünü göstərdi.

Ailənin, uşaqların, məhrəmiyyətin, ər-arvad münasibətlərinin süqutunu səhnələşdirdilər, bəzilərimiz rişxəndlə, bəzilərimiz zövqlə, bəzilərimiz də matı-qutu qurumuş halda baxdıq. Məncə, bizim artıq immunitetimiz yaranıb belə görüntülərə, sosial şəbəkələrdəki videolarda rəzil adamlar, xar adamlar hər gün göstərilirlər onsuz da bizə. Çox görürük deyə tamarzı deyilik yəni. Mənəviyyətin çöküşünün görürük hər gün, məhrəmiyyətin istilasını görürük, ailəçi məsələlərin rəzil nümayişini görürük. Birtəhər udurduq, hülqumda ilişib qalırdı. Nə deyə bilərik ki? Demokratiya belə bir şeydir, söz azadlıqları var. O söz cəmiyyətin əxlaqını pozsa belə.

Amma mədəniyyət adamlarının, aktyorların öz konsertində belə bir rəziliyi nümayiş etdirməsini udmaq olmur, sinirmək olmur. Bunun adı əxlaqsızlıqdır, ailə dəyərlərinin yerə atılması, üstündə atılıb-düşülməsidir. Bundan o yana nə dayanıb? Ailəni döşəmə əskisi edən-lərin növbəti hədəfi nədir? Gələn dəfə də qadın öz sevgilisini gətirəcək konsertə?

Qarlı-şaxtalı hava şəraitində hansı təhlükəsizlik qaydalarına əməl etməliyik?

“Qarlı-şaxtalı havada təhlükələrle qarşılaşmaq üçün bir sıra təhlükəsizlik qaydalarına riayət etmək vacib hesab olunur. Soyuq hava şəraitində isidici cihazlara tələbat artıdığına görə, bu cihazların və avadanlıqların istifadəsi zamanı mənzillərdə hər hansı bir

məməsi tövsiyə olunur. Qarlı-şaxtalı hava şəraitində buz üzərində hərəkət edərkən kiçik addımlarla, yavaş-yavaş gəzilməlidir. Ani hərəkətlərə və sürətli gedişə yol verilməməlidir. Əllər buz üzərində gəzərkən cibdə olmamalı, yığılma ehtimalı baş verərsə, əllər ilə qarşısının alınması mümkün olmalıdır. Bu şəraitdə nəqliyyat vasitələrini idarə etmək üçün təcrübə olmalıdır”.

Həmçinin ekspert bildirib ki, qeyd olunan hava şəraitində təcrübəsiz sürücülərin nəqliyyat vasitələrini idarə etməsi tövsiyə olunmur. Nəqliyyat vasitələrini idarə edərkən təkərlərin buz və qarlı hava şəraitində uyğunluğu nəzərdən keçirilməlidir. Şaxtalı-qarlı hava şəraitində ictimai nəqliyyata üstünlüyün verilməsi daha təhlükəsiz hesab olunur. Qarın yarada biləcəyi ən böyük fəsadlardan biri, binaların fəsad hissəsində yığılan qarın ərimə prosesində iti və kəsici buz qatının yaranmasıdır ki, qarın əriməsi zamanı buz qatı fəsad hissədən yerə düşür. Ona görə də binaların kənarlarında olan keçidlərdən istifadəyə yol verilməməlidir. Çünki binaların üzərində yığılmış buz qatı insanların üzərinə düşərsə, insanın həyatını itirməsinə qədər ciddi faciələrə səbəb ola bilər. Avropa da bu məsələ ilə bağlı mütləq nəzarət tədbirləri həyata keçirilir. Belə ki, qarın əriməsi prosesi zamanı artıq müəyyən təşkilatlar tərəfindən binanın üst hissəsində yığılan buz qatı təmizlənir. Çünki bu buz qatının insanın üzərinə düşməsi ən ağır xəsarət hallarına gətirib çıxara bilən amil hesab olunur. Uşaqların da binaların keçid-kənar hissələrinə yaxın oynaması tövsiyə olunmur. Qarlı hava şəraitində keçidlərdən istifadə edərək, sürücülərin görmə qabiliyyətinin zəifləməsinə nəzərə alaraq işıq-qaytaran geyimlərdən və yaxud geyimlərin üzərinə xüsusi işıq-qaytaranların vurulması qəza və bədbəxt hadisələrin qarşısını alınmasına istiqamətində mühüm addımlardan biri hesab olunur. Belə ki, sürücü işıq-qaytaranı dərhal görür və nəqliyyat vasitəsini dayandırır. Qarın yağması və işıqlandırmanın zəif olması və ya ümumiyyətlə olmaması qarşidan keçən piyadaların görülməməsinə gətirib çıxara bilər.

Ümumilikdə qeyd olunan qarlı-şaxtalı hava şəraitində mənzillərdə qaz sızması, partlayış halları, dem qazından zəhərlənmə, heyətlərdə, keçidlərdə insanların yığılaraq xəsarət alması halları qeydə alınır. Ona görə təhlükəsizlik qaydalarına ciddi əməl olunmalı, qaydaların tələblərinə riayət olunmalıdır ki, baş verən bədbəxt hadisələrlə üzlaşmayək”.

Xeyrənsə Piriyeva

“Xocalı faciəsi ən ağır cinayətlərdən biridir”

“Məlumdur ki, 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə erməni silahlı dəstələri Xankəndi şəhərində yerləşdirilmiş keçmiş SSRİ-nin 366-cı motoatıcı hərbi alayının köməyi ilə silahsız və köməksiz Xocalı şəhərinə hücum etmişlər. Əvvəlcə şəhər dörd tərəfdən erməni qoşunları tərəfindən əhatə olunmuş, sonra isə Xocalıya artilleriya və ağır hərbi texnikadan güclü və amansız atəş açılmış, az bir vaxt ərzində şəhərdə yanğın baş vermiş, şəhər tamamilə alova bürünmüşdür. Şəhərin müdafiəçiləri və yerli əhali buranı tərk etməyə məcbur olmuşlar. Fevralın 26-sı şəhər saat 5-ə kimi şəhər

erməni işğalçıları tərəfindən zəbt edilmişdir. Bir gecənin içərisində qədim Xocalı yerlə-yeksan edilmişdir”. Bu sözləri SİA-ya açıqlasındakı deputat Azay Quliyev deyib. Azay Quliyev sözlərinə belə davam edib: “Xocalı faciəsi Azərbaycan xalqının başına gətirilmiş ən ağır, ən faciəli cinayətlərdən biridir. Baxmayaraq ki biz torpağımızı azad etmişik, soyqırma məruz qalanların qisasını həm döyüş meydanında almışıq, həm də indi onların hal-hazırda bir qrupunun məhkəməsi gedir və ədalət məhkəməsinə cəlb olunub. Onlar dövlət və hüquq qarşısında cavab verəcəklər.

Bütün bunlar əlbəttə ki Azərbaycan xalqının, dövlətinin və Ali Baş

Komandanının çox böyük bir tarixi uğurudur, həm də ilahi bir ədalətdir. Amma buna baxmayaraq biz Xocalı soyqırımını heç vaxt unutmamalıyıq, bu bizim qan yaddaşımızda əbədi olaraq qalmalıdır və o həm də bizə hər dəfə erməni vəhşiliyini, erməni vandalizmini, erməni cinayətini xatırladacaq. Keçmiş tarixi təbii ki xatırlamaqla gələcəyi də qurmalıyıq, gələcəkdə də biz bölgədə təhlükəsizliyi tam olaraq təmin etmək üçün, eyni zamanda bu cür cinayətlərin təkrarlanmaması üçün daha güclü və müştəkkil olmalıyıq. Allah Xocalı soyqırımında vəfat edənlərə və bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin”.

Ayşən Vəli

Avropa Birliyinin Rusiya-Ukrayna məsələsi ilə bağlı təlaş içəri-sində olduğu daim özünü göstərməkdədir. Hətta nəinki təlaş, qorxu kompleksi də hiss edilməkdədir. Münaqişənin bitməsi istiqamətində atılan addımlar nəyə görə isə, Avropa Birliyini qane etmir. Amerikanın Rusiya ilə yaxınlaşmaq üçün söyləri avropalıları bərk narahat edir. Mövcud vəziyyətlə barışa bilməyənlər yenə də ikili oyun oynamağı yeganə yol, doğru addım hesab edirlər.

Trump daha sərfəli əlaqələrə üstünlük verir, iqtisadi əlaqələr qurmaq istəyir və Avropa Birliyi buna qısqanclıqla yanaşır

Bütün dünya ictimaiyyəti belə bir qənaətə gəlib ki, Zelenski ümumiyyətlə həddindən artıq çox danışır, amma danışmaqla da nəyə isə "kömək edər" bilmir. Belə hesab olunur ki, Ukrayna prezidenti real bir addım atmaq-dansa, ancaq danışır. Trump, cümə günü "Fox News" agentliyinə verdiyi müsahibə-sində birbaşa bildirib ki, Zelenski düz üç ildir Putinlə danışıqlar aparmaq istəmir və bunun fonunda hələ bir indi də Səudiyyə Ərəbistanına dəvət edilmədiyindən şikayət-lənir də. Belə görünür ki, Zelenskidən və Amerikanın əvvəlki liderindən fərqli olaraq, Trump rusları qəzəbləndirmək istəmir, daha sərfəli əlaqələrə üstünlük verir və bizneslə məşğul olmaq, iqtisadi əlaqələr qurmaq istəyir. Amma Avropa Birliyi buna qısqanclıqla yanaşır və məhz bu səbəbdən də yenə ikili oyunlara əl atır.

Avropalıları iddia edirlər ki, Ukraynanın nadir torpaq metallarını sadə üsulla və asanlıqla almasına icazə vermədiyi üçün Zelenskidən inciyən Tramp ona qarşı klas-sik Amerika tənqidlərini gücləndirib. Məsələn, belə bir iddia irəli sürülür ki, amerikalılar tərəfindən onun diktator olduğu bildirilir. Üç il ərzində müharibəni bitirə bilmədiyi ilə bağlı iradlar da guya səsləndirilir. Hətta demokratiyanı müdafiə etmək üçün Baydendən milyardlarla dollar aldığı və bunun yarısını özü oğurladığının da ABŞ tərəfindən qeyd olunduğu səsləndirilir. Zelenskinin reytinglərinin ən aşağı səviyyədə, cəmi 4 faiz olduğu da nəzərə çatdırılır. Bütün bunlar Avropa Birliyi tərəfindən orta-ya atılan iddialardır və avropalıları indi də amerikalıların dilindən fikirlər bildirməklə, növbəti dəfə ikili oyun oynayırlar. Həm Amerikaya, həm də Ukraynaya "xoş gəlmək" üçün çox mücərrəd, müəmmalı bir mövqe seçiblər ki, bunun adı elə ikili oyundur.

Planları alt-üst olduğuna görə avropalıları bu vəziyyətlə barışa bilmirlər

Trampın komandasının da işə qarışdığı-nı əllərində bayraq edən hadisələrə don geyindirməkdə "mahir" olduqlarını yenə də isbat etmiş olurlar. Qeyd olunur ki, Mask Ukraynaya xərclənən bütün pulları "yoxlaya-cağını" bildirib. Hətta Zelenskinin dərhal geri çəkilməyə başladığı da qeyd olunur. Bütün bunların məhz Ukrayna xammalının qiymətini nəhayət aşağı salmaq üçün Zelenskini qorxutmaq niyyətindən irəli gəldiyi də vurğulanır. Guya Avropa hadisə-ləri Trampın sui-istifadəsi hesab edilir və guya bundan o qədər də narahat deyilmiş. Amma bəzi mənbələrin yaydığı məlumatlara görə Aİ liderləri ABŞ prezidentini yenidən Ukrayna avantürasına cəlb etmək üçün Vaşinqtona getməyi də planlaşdırır. İndi bütün bunlara ikili oyundan başqa nə ad vermək olar?

Maraqlıdır, niyə avropalıları belə düşünürlər? Avropa niyə belə davranır? Adətən mediada qeyd olunur ki, avropalı siyasətçilər çox pis və çox dar düşüncəlidirlər.

lər. Nədənə Kiyevə çoxlu pul yatırblar və çoxlu silah da göndəriblər. Bəs niyə pul və silah verilib? Bəlkə Aİ-nin özünün də Ukrayna ilə bağlı planı olub? Görünür elə hansısa planı olub və indi planları alt-üst olduğuna görə avropalıları bu vəziyyətlə barışa bilmirlər və əl atdıqları ikili oyun da buna görədir.

Məğlubiyyətdən guya qorxanlar yenə də ənənəvi şəkildə ikibaşlı oyun oynayırlar

Avropa İttifaqı Ukrayna ilə bağlı planını heç vaxt açıqlamayıb. Amerika heç olmasa Baydenin hakimiyyəti dövründə konkret olaraq planlarını ortaya qoyurdu və Ukrayna tərəfi də, hətta Rusiya da bundan özünü qorumağa çalışırdı. Amma indi tərəflərin heç biri bilmir ki, nədən və necə qoruna bilər. Əvvəla, Avropanın planları gizlidir və bununla bağlı proqnoz belə verən yoxdur. Digər tərəfdən də, axı öz ənənəsinə uyğun olaraq Avropa Birliyi hər zaman özünü çətin durumda görəndə ikili oyunlara əl atır və bu dəfə də eyni ənənədən çıxış etmələri müəmmalı vəziyyətə səbəb olub.

Diqqətə çatdırmaq ki, Brüssel rəsmiləri Amerika Demokratik şahinləri ilə guya eyni fikri səsləndirdiklərini açıq şəkildə bildir-məyə çalışırlar. Hətta heç nə olmamış kimi də özlərini göstərərək, iddia edirlər ki, guya Kiyevə kömək etmək Avropa dəyərlə-rinin müdafiəsidir. Bununla belə, belə görünür ki, əsl məqsəd tamamilə başqa imiş. Məqsəd, münaqişənin bitməsinə bacardıqca rəvac vermək imiş. Əks halda, bu qədər dağıntıların, insan tələfatının fonunda münaqişənin bitməsi üçün bir-cə addım da Avropa Birliyi atmış olardı. Heç olmasa, Tramp hakimiyyətə qayıdandan sonra ABŞ bu barədə spekulasiyalar da olsa edir və qarşıdurmanı atəşkəslə əvəz etmək üçün səylər göstərdiyini də olsa bəyan edir. Amma Avropanın tamamilə başqa prizmadan baxdığı yenə də ifşa olu-nur. Açıq-aydın şəkildə görünür ki, Avropa İttifaqı guya dəstəklədiyi tərəfindən məğlu-biyyətindən qorxur və bu görüntü ilə də avropalıları yenə də ikibaşlı oyun oynayırlar.

Avropalıları özlərini "süddən çıxan ağ qaşığı" kimi aparırlar və "saman altından su yeritməyi" də unuturlar

"Avropa İttifaqı özünü ekspansiyasız təsəvvür edə bilməzdi. Avropalıları artıq Ukraynanı öz "şikarları" hesab edirdilər. Hörməçək toru kimi olan "genişlənmə" Avropa Birliyinin xarici "həzmi" kimi başa düşülür. Yeni o, zəhərini "vurmali", dövləti sarsıtmalı, onun fundamental iqtisadi struk-turlarını məhv etməli və sonra kapitalın bu "qidalı şirələrini" almağa başlamalı idi", deyər Yeni Cəmiyyət İnstitutunun direktoru Vasili Koltaxov bildirib. Bəli, siyasətçilərin, politoloqların bir çoxu artıq bildirirlər ki, Avropanın öz oyunu var və hələ də gizli saxladığı bu oyunu ikibaşlı oynamağı da bacarır.

Əslində, ABŞ-ın nüvə çetiri və maliyyə himayəsi altında, ABŞ-la guya tam razılığa gələn kiçik tərəfdaş kimi görünən Avropa Birliyi, həqiqətən də bu vaxta qədər də öz oyununu oynayıb. 2014-cü ildən bəri Brüssel Rusiya ilə istənilən danışıqları sabotaj edərək, Kiyevə silah və pul köçürüb, əvəzində Ukrayna taxılını, poladı-nı və işçi qüvvəsini ucuz qiymətə alıb. BMT-nin son məlumatlarına görə, 6 milyon 200 min ukraynalı qaçqın kimi Avropa İttifaqına qaçıb. Bunlar konkret faktlar və arqumentlərdir. Bu fakt və arqumentlər isə deyilənləri təsdiq edir, isbatlayır, amma avropalıları bütün bunlara məhəl belə qoy-madan özlərini "süddən çıxan ağ qaşığı" kimi aparırlar. Hətta "saman altından su yeritməyi" də unuturlar və bunu yaxşı bacardıqlarını da "nümayiş" etdirirlər.

Sözsüz ki, Avropa rəsmilərinin guya Kiyev rejimini dəstəkləməsinin əsas səbə-bi hakimiyyətin saxlanmasıdır. Ən azından müvəqqəti də olsa buna nail olmaqdır. Onu da bir daha vurğulayaq ki, ortada olan Zelenskinin hakimiyyətini yox, öz haki-miyyətini saxlamaq niyyəti olub. Çünki bilirlər ki, əgər münaqişə elə indi başa çatarsa, öz ölkələrinə suverenliyi bərpa etmək istəyən millətçi elitələr artıq Brüsselə tabe olmayacaqlar və Avropa İttifaqı dağılacaq.

Hələ də avropalıları nəyə isə ümid etməsəydilər, qorxudan yaxa qurtarmaq istəməsəydilər ikibaşlı yol tutmaz, ikili oyunlara baş vurmazdılar

"Əgər Rusiya keçmiş Sovet Ukraynası ərazisində tam olaraq qalib gəlsə, Avropa İttifaqını son dərəcə çətin dövr gözləyir. Çünki o zaman Rumıniyada, Slovakiyada, Balkanlarda da siyasi məğlubiyyət olacaq. Hər şey hər yerdə Brüsselin əleyhinə ola-caq", deyər Koltaxov öz fikirlərini bölüşüb və onun dedikləri çox maraqla qarşılanıb. Bəli, deməli, qorxu da bunda görə imiş, ikili oyun da. Əgər hələ də avropalıları nəyə isə ümid etməsəydilər və qorxudan yaxa qurtarmaq istəməsəydilər hansısa ikibaşlı yol tutmaz, hansısa ikili oyunlara baş vurmazdılar.

Görünən odur ki, həftə boyu, hətta hər gün Avropa İttifaqı mediası amerikalıları qınayır, amma bununla belə Avropa Birliyinin silah şirkətlərinin səhmləri də art-maqladı, hansıki, avropalıların indi əldə etdikləri bütün pullar mərmə istehsalına sərf olunur. Silah ustalarına ən çox fransızlar kömək edirlər, hansıki onlar hətta NATO-nu da "canlı efirdə" basdırmaq fikrindədirlər. Budur Avropanın, "Qoca qitenin" əsl üzü. Budur bütün dünyaya ali dəyərlərdən dərs vermək iddiasında olanları dəyərləri. İkili siyasət, ikibaşlı oyun, hiyləgərlik və ədalət-sizlik lap əvvəldən onların əsas yolu olduğu qənaətinə artıq çoxdan gəlinib və bu dəfə müşahidə edilənlər də avropalıların ikiüzlülüynü təsdiq edə bilən yenilik deyil.

Hər kəs yaxşı bilir ki, Avropa İttifaqının özü təkbaşına kütləvi şəkildə Kiyevi silah-landırmaqda davam edə bilməz və mühari-bənin davam etdirilməsi üçün Aİ-nin ameri-kalıları ehtiyacı var. Məsələ burasındadır ki, Avropa Birliyinin liderləri Zelenskiyə necə kömək etmək barədə qərar vermək üçün keçən həftə iki dəfə görüşüblər, lakin heç bir razılığa gələ bilməyiblər. Maraqlıdır, avropa-lılar ukraynalılara bundan sonra daha nə vəd verə bilirlər? Bəlkə elə hansısa vəd üçün ikili oyun oynamaq qərarına gəliblər. İstənilən halda, Avropanın ikili oyunu, ikiüzlü siyasəti yenə də özünü göstərir...

İnam Hacıyev

Enerjiyə qənaət rejimi: üstünlüyü nədir?

Əgər bu sürətlə istehlak edilməyə davam edərsə yaxın gələcəkdə resursların tükənməsinə görə dünya enerjisiz qala bilər. Bu səbəbdən enerji ehtiyatlarını qorumaq və istehlakda qənaət etmək vacibdir. Enerjiden istifadə zamanı görəcəyimiz kiçik tədbirlər ümumi istehlaka böyük qənaət vəd edir. Edəcəyimiz qənaət isə gələcəyimizə töhfə verəcək. Uşaqlara gözəl gələcək qurmaq üçün enerji və enerji resursları israf edilməməlidir.

Enerji səmərəliliyi, məhsul və xidmətlərin təmin edilməsi üçün tələb olunan enerji miqdarının azaldılması deməkdir. Məsələn, bir evin düzgün izolyasiyası, ideal temperatura nail

oksigenin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, enerji təhlükəsizliyinin yüksəldilməsi, enerji istehlakçıları üçün azaldılmış qiymət faktorları daxildir. Enerji səmərəliliyini artırmaq üçün bir çox üsullar var və bu gün dünyanın bir çox istehsalçı şəbəkəsi bu qaydaları tətbiq edir.

Dondurucular, sobalar, qabyuyan və paltaryuyan maşınların müasir modelləri köhnə cihazlardan olduqca az enerji sərf edir. Paltarları paltarqurutma maşınlarında deyil, ipdə, günəşin altında qurutmaq enerji sərfiyyatını əhəmiyyətli dərəcədə azaldır. Mövcud enerjiyə qənaət edən soyuducular, məsələn, 2000-ci illərdəki modellərdən 40 faiz az enerji sərf edir. Beynəlxalq Enerji Agentliyinin hesablamalarına görə, Avropadakı bütün ev təsərrüfatları on ildən artıq

olmaq və bu temperaturda saxlamaq üçün daha az istilik və soyutma enerjisi istifadə etməsinə imkan verir. Led işıqlandırma istifadə, ənənəvi közərmə üsulu lampalarından istifadə ilə müqayisədə, eyni işıqlandırma səviyyəsinə nail olmaq üçün tələb olunan enerji miqdarının azaldılması. Enerji səmərəliliyinin yaxşılaşdırılması çox vaxt, daha səmərəli texnologiya və ya istehsal prosesinin qəbul edilməsi, həmçinin enerji itkilərini azaltmaq üçün ümumi qəbul edilmiş metodların tətbiqi ilə əldə edilir.

Enerjiden istifadənin azaldılması enerji xərclərini azaldır. İstehlakçılar enerjiyə qənaət edən texnologiyaların tətbiqi ilə maliyyə xərclərinə qənaət edə bilər. Enerji istifadəsinin azaldılması həm də istixana qazlarının emissiyalarının azaldılması deməkdir. Beynəlxalq Enerji Agentliyinin hesablamalarına görə, binalarda, sənaye proseslərində və nəqliyyatda enerji səmərəliliyinin yüksəldilməsi 2050-ci ilədək dünyanın enerji ehtiyaclarını üçdə bir nisbətədə azalda bilər və qlobal istixana qazları emissiyalarına nəzarət etməyə kömək edə bilər.

Enerji səmərəliliyinin faydalarına, iqlim dəyişikliyinə təsirinin azaldılması, havanın çirklənməsinin azaldılması,

çox isti olanda kondisioner daha çox enerji sərf edir. Buna görə də, enerjiyə qənaət edən kondisioner daha sərfəli olacaq.

Bina inşası bütün dünyada enerji səmərəliliyinin artırılması üçün mühüm sahədir, çünki onlar enerjinin böyük istehlakçılarıdır. Binalarda enerji istifadəsi problemi sadə problem deyil, bəlkə də ən çox israf edilən istiqamətdir. Binalardakı ümumi işıqlandırma, istilik, soyutma və ventilyasiya, lift xidməti - hamısı enerji istehlak edir. Ümumi blokların işıqlandırılma sistemi sensor üsulu hərəkətə əsaslanan tipli olsa enerjiyə əhəmiyyətli dərəcədə qənaət edilə bilər. Binaların damına qoyulmuş günəş panelləri ilə də binaların enerji istehlakına qənaət etmək olar.

Binanın yeri və ətrafı, onun temperaturunun və işıqlandırılmasının təbii yolla tənzimlənməsində mühüm rol oynayır. Məsələn, ağaclar, parklar binanın məruz qalacağı küləyin qarşısını ala, bununla da istiliyin mühavizə-

si tənzimləyə bilər. Daha soyuq iqlimlərdə binalarının cənuba baxan pəncərə ilə layihələndirilməsi, passiv günəş istiliyini maksimum dərəcədə artırmaqla binaya daxil olan günəşin miqdarını artırır. Binanın dizaynı, o cümlədən enerjiyə qənaət edən pəncərələr, yaxşı izolyasiya edilmiş qapı və divarlar, döşəmə və tavanın əlavə izolyasiyası istilik itkisini 25-50 faiz azalda bilər.

Tünd rəngli dam örtükləri ağ rəngə boyanmış damlardan 39 °C-ə qədər istilik mühavizə edə bilər. Bu damlar istiliyin bir hissəsini binaya ötürürlər. ABŞ-da aparılan tədqiqatlar isə açıq rəngli dam örtüklərinin tünd rəngli dam örtüklərinə nisbətən soyutma üçün 40 faiz daha az enerji sərf etdiyini göstərib. İsti iqlimlərdə ağ dam örtükləri, soyuq iqlimlərdə isə tünd rəngli dam

örtükləri enerjiyə qənaət üçün vasitə ola bilər.

Dünyadakı şəhərlərdə milyonlarla küçəni milyonlarla işıq lampaları işıqlandırır. İndi bəzi şəhərlər qeyri-pik saatlarda işıqları zəiflətməklə və ya led işıqlarına keçməklə küçə işığının enerji istehlakını azaltmağa çalışır. Qeyd edək ki, led lampaların enerji istehlakını 50-80%-ə qədər azaltdığı bildirilir. Enerji sərfiyyatını, dolayısı ilə xərclərimizi azaltmaq üçün enerjiden istehlakı minimuma endirməli, beləcə gələcək nəsillər üçün daha təminatlı bir gələcək qurmalıyıq.

Lalə Mehralı

Mətanət Məmmədova

NOVRUZA doğru...

Elə ki, böyük çilla yerini kiçik çilləyə, kiçik çilla isə Boz aya verdi, ta qışın "hökmranlığı" sona yetir, havadan bahar ətri gəlir, xalqımız üçün müqəddəslik rəmzi, inanc və adət-ənənələr toplusu olan Novruza dörd çərşənbədən ibarət yolçuluq başlayır. Deyirlər ki, Tanrı ilk olaraq suyu yaradıb. Buna görə Novruz bayramına hazırlıq da elə su ilə başlanır və Boz ayın ilk çərşənbəsi su çərşənbəsi adlanır. Xalq arasında o, "əvvəl çərşənbə", "gözəl çərşənbə", "sular Novruzu", "gül çərşənbə" kimi də tanınır. Su çərşənbəsi suya tapınma inamı ilə bağlıdır. Belə ki, hələ günəş doğmamış hamı su üstünə gedər, əl-üzünü yuyar, bir-birinin üzərinə su çiləyər, su üstündən atlanar. Xalqın inamına görə Su çərşənbəsi günü su üstündən atlananlar, azar-bezarını ona verənlər il boyu xəstəlikdən uzaq olarlar. Həmin gün su üstündə müxtəlif mərasimlər keçirilər. Su üstündən atlanmaq, arzularını, diləklərini suya danışmaq, səhər tezdən evə bulaq suyu gətirmək və sair bu ayinlərdəndir. İnanclara görə, səhər tezdən bulaqdan götürülən su min bir dərdin dərmanıdır. Həmin sudan həyat-bacaya, əkin, təsərrüfat heyvanlarının saxlandığı yerlərə çiləyərlər ki, ruzi bol olsun.

Su çərşənbəsi ilə bağlı su falları da mövcuddur. Bəzi yuxuların suya danışılması ilə insanı izləyən qorxuların dəf olunmasına inam, "Yuxuda su görmək aydınlıqdır", "Səfərə çıxan insanın arxasınca su atarlar", "Su kiçiyindir, yol böyüyün", "Su gəldiyi arxa bir də gələr", "Suyun lal axanı, adamın yerə baxanı", "Su səhəngi suda sınar" və digər bu kimi nümunələr suyun əski türk aləmində müqəddəs bilinən anlayışlar sırasında olduğunu sübut edir.

Həyat üçün xüsusi əhəmiyyəti olan sudan qiymətli heç nə ola bilməz. Su tək gün ərzində ehtiyac duyulduqca stəkan-stəkan içilərək susuzluq ehtiyacını ödəyən nemət deyil. Nəfəs aldığımız havada, qəbul etdiyimiz qidaların hər birinin tərkibində, bizi əhatə edən ətraf aləmin hər kiçik zərrəsində müxtəlif faizdə su vardır. Lakin, çox təəssüf ki, bu əvəzsiz nemət dünyanın hər yerinə heç də eyni dərəcədə paylanmayıb. Yer kürəsinin 2/3-si sudan ibarət olsa da, hazırda elə dünyada böyük problemlərdən biri də su qıtlığıdır. Qlobal istiləşmə XXI əsrin insanını su sarıdan "imtahana çəkir", çətin sınaqlarla üz-üzə qoyur. Dünya ölkələrinin əksəriyyətində bir ovuc su həsrəti ilə yaşayanlar var. Onlar su əldə etmək üçün evlərindən minlərlə kilometr uzaqlaşmalı olur, iki-üç gün istifadə edəcəkləri su üçün bir həftə vaxt sərf edirlər.

Su məkansıdır. O, yerdən çıxır, göydən axır, torpaqdan qaynayır... Su həm də dünya mitoloji düşüncəsində yaradıcı başlanğıc, bəzi təsəvvürlərdə su, torpağı "doğmağa" məcbur edən canlıdır. Su insan və təbiətə can verir. Su həyatımıza baharı gətirir, ağacları çiçəkləndirir, onlara bar bəxş edir. Yayır insanlara, sevdiyimiz yaşıl rəng suyun əsəridir. Payızı hədiyyə edir bizə, romantikalar, rənglər fəslini. Sarının bütün tonlarını ətraf aləmə ərmağan edən yarpaqlar yayın yaşılının son anıdır. O anın yaradıcısı isə yenə də sudur. Su ömrümüzə qışı gətirir. Ağappaq rəngdə qışın qarına, yazınsa barına çevrilir. Füsunkarlığı ilə mənəvi gözəlliklər bəxş edir həyatımıza. Yağış olub yağır su, tarlalara, zəmilərə həyat verir. Su çay olub axır, göl olub durur, gözəlliyi ilə göz oxşayır. Su sevdiyimiz dənizlər, okeanlardır.

Su suvarma suyu olub insanların alın tərinə qarışır, onların zəhmət nəğməsinə çevrilir. Uca dağların sinəsindən daş saflığı, təmizliyi, günəşdən paklıq alıb evlərimizdə "gəlir", hər damlası ilə qiymətsiz bir nemət kimi gözlərə işıq verir. Belə isə susuz həyat olmasın. Su çərşənbəniz mübarək! Su ömrünü axarından, saflığından, təmizliyindən, aydınlığından, həyatınıza dəyərindən pay versin!..

“Bu əngəllərin əsas mənbəyi Ermənistandır”

“Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh prosesində bir sıra əngəllər mövcuddur”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında politoloq İlyas Hüseynov deyib. Politoloq bildirib ki, bu əngəllərin əsas mənbəyi Ermənistandır: “Çünki sülh müqaviləsinin mətni ilə yanaşı Azərbaycanın haqlı tələbləri var.

Bu tələblərin yerinə yetirilməsi önəmlidir ki, sülh müqaviləsi imzalsın. Bu tələblərdən biri Ermənistan konstitusiyasının dəyişdirilməsidir. Ermənistan konstitusiyasında Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qarşı təhdidlər mövcuddur. Ermənistanın müstəqillik haqqında bəyannaməsində Qarabağın Ermənistanla birləşdirilməsi fikri yer alır. Ona görə də Ermənistan konstitusiyası dəyişdirilməlidir. Bununla yanaşı ikinci tələb ATƏT-in Minsk Qrupunun buraxılmasıdır. Minsk Qrupu artıq öz dövrünü bitirib. Minsk Qrupunun vasitəçiliyi ilə Azərbaycanın bir

qarış torpağı azad olunmadı. Belə olan halda bu qurupun mövcudluğu sual yaradır. Minsk Qrupunun buraxılması üçün Bakı və İrəvan ATƏT-in katibliyinə müraciət etməlidir. Ermənistan təəssüflər olsun ki, bu müraciəti də həyata keçirir.

Minsk Qrupunu ölü format kimi saxlamağa çalışırlar ki, qarşıdakı illərdə bundan istifadə etsinlər. Sülh müqaviləsinin mətninə gəldikdə deyə bilərik ki, 17 maddəlik sülh müqaviləsinin 15 maddəsi razılaşdırılıb. Açıq qalan iki maddə beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində, beynəlxalq çəkişmələr müstə-

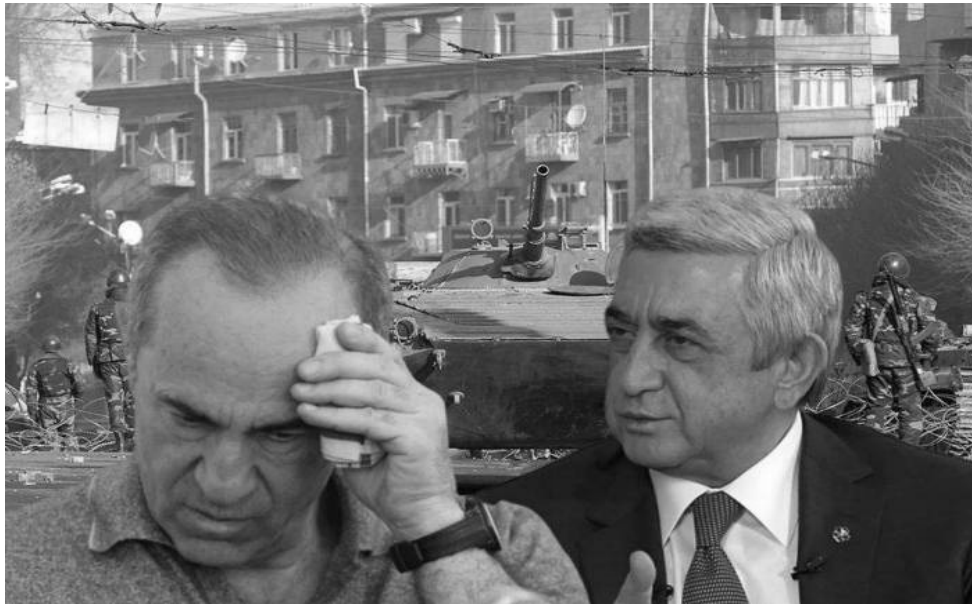

visində dövlətlərin bir-birinə qarşı iddia qaldırmaması ilə bağlıdır. Vətən müharibəsindən sonra Azərbaycan və Ermənistan bir-birinə qarşı çoxsaylı iddialar qaldırmışdır. Buna son qoymaq, həm də sülh müqaviləsində yer alır”. Digər məsələ Azərbaycan və Ermənistan sərhədində üçüncü dövlətlərə, güc mərkəzlərinə aid qüvvələrin geri çəkilməsini əhatə edir. Burada ciddi bir maneəni görürük. Ermənistan ərazisində Avropa İttifaqının mülki missiyası yerləşib. Onların

müddətinin iki il uzadılması haqqında Ermənistan qərar qəbul edib. Brüssel bunu dəstəkləyir. Belə görünür ki, iki il müddətində sülh mümkünsüz olacaqdır. Yaxud, Avropa İttifaqının missiyasının regionu tərk etməsi halında sülh müqaviləsinin maddəsi razılaşdırılacaq. Göründüyü kimi bir sıra ciddi problemlər var. Bütün bu məsələlərin həll edilməsi Azərbaycan və Ermənistanı sülhə yaxınlaşdıracaq” - deyə o, əlavə edib.

Söylü Ağazadə

Koçaryanın saf revanşizm strategiyası

Bu günlərdə Ermənistanın 2-ci prezidenti Robert Koçaryan ATƏT-in Minsk Qrupu ilə bağlı açıqlama verib. “Biz indi sürətlə dəyişən dünya ilə qarşılaşırıq. Heç kim dəqiq nə olacağını deyə bilməz, amma istiqamət təxminən aydındır. Bunun fonunda danışıqlar prosesində qarşısının alınmaz itkilərə səbəb olacaq addımların atılması axmaqlıqdır. Minsk Qrupu nəyin bahasına olursa olsun qorunub saxlanılmalıdır. Əgər ATƏT-in Minsk Qrupu indi buraxılırsa, belə yeni beynəlxalq formatın formalaşdırılması son dərəcə çətin olacaq. Bugünkü vəziyyətdə MQ-nu nə dayandırır? O, mövcuddur, danışıqlar formatıdır, qoy qalsın. Əgər başqa iş formatı yaradılsa, yalnız bundan sonra onu ləğv edin”, - Koçaryan bildirib.

Yəni, Qarabağda separatizmin qızıdırılması iştirak etmiş, özünü “DQR” elan etmiş, qeyri-qanuni “prezident” olmuş və Azərbaycanın bu regionunun Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğalına göz yuman şəxs indi Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həllinə hesablanmış beynəlxalq formatın səlahiyyətlərinin qorunub saxlanmasına çağırır. Lakin məlum olduğu kimi, Minsk qrupu bu tapşırığı yerinə yetirə bilmədi və nəticədə Azərbaycan başqa yolla öz ərazi bütövlüyünü bərpa etdi. 44 günlük müharibənin sonunda Bakı dərhal ATƏT-in Minsk Qrupunun artıq heç bir funksional əhəmiyyət kəsb etmədiyi üçün onun buraxılmasının zəruriliyini bəyan etdi— Qarabağ münaqişəsi həll olundu.

Tədrisən Ermənistan rəhbərliyi də bunu anladı. Artıq ötən il Nikol Paşinyan hökuməti bu formatın bundan sonrakı mövcudluğunda heç bir mənası olmadığını rəsmən etiraf

etdi, çünki yalnız sülh sazişi bağlamaq qalır və bu məsələ ilə bağlı substantiv danışıqlar birbaşa və vasitəçilərsiz yalnız Bakı ilə İrəvan arasında aparılırdı.

Bəs Koçaryan və onun arxasında duran

qüvvələr nədən narazıdır? Bu, istənilən yolla Azərbaycana və Ermənistanla xarici təsir imkanlarını qorumaq və artıq həll olunmuş Qarabağ məsələsini “həll olunmamış” kimi saxlamaq cəhdi deyilmi? Bu halda Koçaryan konkret hansı məqsədlər güdə bilər?

Ekspertlər bunun bağlı fikirlərini caliber.az-a açıqlayblar. Şərhləri oxucularımıza təqdim edirik.

Rusiyalı ekspert, “Demokratik seçim” siyasi partiyasının həmsədri, “Liberal missiya” (Moskva) fondunun idarə heyətinin üzvü Sergey Javoronkovun sözlərinə görə, ona elə gəlir ki, Koçaryanın sözləri boş sözlərdir.

“SSRİ-də belə bir deyim var idi: Yevtuşenko kolxozların əleyhinədirsə, mən də onların tərəfdarıyam. Bu sözlər başqa bir şairə- Brodskiye aid edilir. Koçaryan da belədir. O, müxalifətdədir və ona “Aferin, Paşinyan, sən hər şeyi düz deyirsən” demək çətinidir. Bütün Ermənistan müxalifəti Paşinyanın guya Qarabağı təslim etməsi mövzusunda sui-istifadə edir. O, haqlı olaraq cavab verir: “Müharibəni bərpa etməyi təklif edirsiniz?” Yaxşı, o zaman mənə qələ-

rək, müqavilənin imzalanmasının uzanması kontekstində özünü bir növ danışq iştirakçısı kimi Putinə satmaq istəyir. Lakin Putin başa düşür ki, Azərbaycanda terrorçu kimi tanınan Koçaryanın danışıqlar apara bilməsi mümkün deyil”, - Javoronkov vurğulayıb.

Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin direktoru, diplomat Fərid Şəfiyev (Bakı) öz növbəsində bildirib ki, Paşinyan da bir müddət bu taktikaya, daha doğrusu, bəlkə də ATƏT-in Minsk Qrupunun saxlanılmasının zəruriliyi ilə bağlı strategiyaya qismən əməl edib, lakin sonradan tədrisən ondan uzaqlaşmağa başlayıb.

“Fakt budur ki, Ermənistanın siyasi mühitində istər müxalifətdə, istərsə də iqtidar komandasında belə bir fikir var idi və var ki, bəli, biz müharibəni udurmuşuq, lakin həttə 2023-cü ilin sentyabrında ermənilər Qarabağdan könüllü çıxarıldıqdan sonra belə, Ermənistan Konstitusiyasında Azərbaycanın Qarabağ bölgəsinə iddiaları ilə bağlı preambulanın saxlanması formal olaraq zəruridir. Minsk Qrupu ilə eyni şey - yalnız kağız üzərində olsa belə, eybi yoxdur, heç olmasa bu formada qalsın. Bu isə 5, 10

və ya 15 ildən sonra yenidən bu məsələyə qayıtmaq məqsədi ilə edilir.

Yəni, onların anlayışına görə, bunlar hüquqi əsaslardır. Necə ki, ATƏT-in Minsk qrupu mövcud olduğu üçün bu, münaqişənin (ən azı ATƏT çərçivəsində) həll olunmaması deməkdir. Artıq dediyim kimi, Qarabağla bağlı onların konstitusiyasında da eyni şey var”, - diplomat bildirib.

Paşinyan sadəcə başa düşdü ki, danışıqlar çərçivəsində bu məsələlər həll olunmasa, Azərbaycan heç bir sülh müqaviləsinin imzalanmasına razı olmayacaq”, - o qeyd edib.

“Məlumdur ki, Minsk Qrupunun buraxılması ilə bağlı müddəə artıq sülh sazişi layihəsinə daxil edilib. Müqavilə layihəsində Ermənistan Konstitusiyası qeyd olunmayıb, lakin Bakının fundamental tələblərindən biri gündəmdə qalır: ona Azərbaycana qarşı ərazi iddialarından imtinanı nəzərdə tutan düzəlişlər. Ona görə də Koçaryanın dediği əlverişli fürsətdə qeyri-qanuni iddialara qayıtmaq üçün əsas qoymaq istəyidir. “Saf revanşizm strategiyası” - ekşeptr bildirib.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

“Mülki əhaliyə qarşı törədilmiş vəhşilik bəşəriyyət əleyhinə cinayət idi”

“Azərbaycan xalqı 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə soyqırma məruz qalıb”. Bunu SİA-ya millət vəkili Könül Nurullayeva deyib. Onun sözlərinə görə, erməni cəlladlarının 33 il əvvəl Xocalıda mülki əhaliyə qarşı törətdiyi vəhşilik bəşəriyyət əleyhinə cinayət idi: “Bu soyqırım dünya tarixində dinc əhalinin kütləvi qətləmi kimi dərin iz qoymuş Holokost soyqırımından fərqlənir.”

Bir gecədə 63-ü uşaq olmaqla 613 nəfər xüsusi qəddarlıq və amansızlıqla qətlə yetirilib. 8 ailə tamamilə məhv edilib. Qətilər bir çox beynəlxalq insan haqları təşkilatları tərəfindən də sənədləşdirilib. Dünyanın nüfuzlu KİV-ləri də erməni əsgərlərinin yüzlərlə ailəni məhv etdiyini və “Xocalıdakı vəhşiliklə dünya ictimaiyyətinin gözündə heç nə ilə haqq qazandırmıq mümkün deyil” yazırdılar. Ermənistanın eks-prezidenti Serj Sarkisyanın 2000-ci ildə, britaniyalı jurnalist Tomas de Valla müsahibəsindəki etirafı da Xocalıda insanlıq əleyhinə cinayətin düşünülmüş və məqsədli şəkildə baş verdiyini təsdiqləyir. Deputat vurğulayıb ki, Azərbaycan soyqırımının beynəlxalq miqyasda öz ədalətli hüquqi qiymətini alması istiqamətində ciddi addımlar atır: “Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla

Əliyevanın təşəbbüsü ilə həyata keçirilən “Xocalıya ədalət” kampaniyasının dünya miqyasında təbliği müsbət nəticələr verib. Belə ki, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Parlament İttifaqının, Meksika, Pakistan, Çexiya, Peru, Kolumbiya, Panama, Honduras, Sudan, Qvatemala və Cibuti parlamentlərinin müvafiq sənədlərində Xocalıda törədilmiş kütləvi qətlərin soyqırımını aktı olduğu təsdiq edilib. Rumıniya, Bosniya və Herseqovina, Serbiya, İordaniya, Sloveniya, Şotlandiya parlamentləri, eləcə də Amerika Birləşmiş Ştatlarının 20-dən çox ştatının icra və qanunvericilik

orqanı Xocalı faciəsini qətləmi kimi qiymətləndirərək qətiyyətlə pisləyib. Kampaniya çərçivəsində hər il dünyanın müxtəlif ölkələrində Xocalı qurbanlarının xatirəsi yad edilir, beynəlxalq ictimaiyyət Xocalıya ədalət tələb edir. 2023-cü il antiterror əməliyyatı nəticəsində isə Xocalı işğaldan azad edildi.

Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi altında Xocalı separatçılarından təmizləndi. Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyev 2023-cü il oktyabrın 15-də Xocalı şəhərində Azərbaycan Bayrağını ucaltdı. Dövlət başçımız üçrəngli bayrağın Xocalıda ucaldılma anında keçirdiyi hissləri

də ictimaiyyətlə bölüşüb: “Xocalıda bayraq qaldıranda fikirləşirdim, bax, bu gün biz tam əminliklə deyə bilərik ki, Xocalı qurbanlarının qanı yerdə qalmadı. Xocalıda bayrağın qaldırılması daha da həyəcanlı idi, onu açıq deyə bilərəm”. Xocalıda üçrəngli bayrağımızın dalğalandığı hər gün şəhidlərimizin ruhunu şad edir, bizi qururlandırır. Bu gün bütün azad olunmuş ərazilərdə olduğu kimi, Xocalıda da bərpa-quruculuq işləri aparılır, ötən ilin mayında ilkin mərhələdə Xocalı şəhərinə 24 ailədən ibarət 88 nəfər köçürüldü”. Nurullayeva bildirib ki, Xocalının Balıca kəndində isə 460 keçmiş köçkün yerləşib: “Ötən həftə cənab Prezidentin Xocalıya səfəri zamanı biz həyata keçirilən işlərin nəticələrini gördük. Sakinlərlə görüş zamanı dövlət başçısı bir daha bəyan etdi ki, “burada insanlar rahat, təhlükəsiz və xoşbəxt yaşamaladırlar. Bunun üçün Azərbaycan dövləti bundan sonra da hər şeyi edəcək”. Bir sözlə, Xocalıya da bu torpaqların əsl sahibləri qayıtmaqdadır. Bu bölgəmiz də ən inkişaf etmiş ərazilərdən birinə çevrilməkdədir. Amma təbii ki, biz bəşəriyyətin ən qanlı cinayətini unutmayacağıq. Soyqırımının dünya ictimaiyyəti tərəfindən tanınması, ona hüquqi və siyasi qiymətin verilməsi, Ermənistan hökuməti tərəfindən Xocalı soyqırımına görə məsuliyyət daşıyan şəxslərin cəzalandırılması dair addımlar bundan sonra da davam edəcək”.

Banuçiçək Hüseynli

Sovet Azərbaycanında doğulan indiki insanlar uşaq vaxtı “Birinci qar, birinci qar!” şeirini əzbərdən bilirdi. Nədən ki, dərslərə salındığından uşaqlara keçirdi:

Dağlara qar yağdı bu gün,
Birinci qar, birinci qar!
Hər bir tərəf ağdı bu gün,
Çölə çıxın, ay uşaqlar!
Yadınızdan çıxmasın ha,
Qartopu da, ay uşaqlar!
Doğrudan da, bunsuz daha
Nəyə lazım birinci qar?

Müəllimlər bu şeiri uşaqlara öyrətməkdə o qədər əziyyət çəkmirdilər. Asanlıqla iti uşaq hafizəsi ürəyəyatımlı sadə, oxunaqlı dildə yazılan şeiri yaddaşına həkk edirdi. Elə ki, qar yağdı çöldə-bayırda uşaqların səsi eşidilirdi: “Dağlara qar yağdı bu gün, birinci qar, birinci qar!”. Deyərdim ki, qarın yağması uşaqları daha çox sevindirirdi, xüsusilə də kənd uşaqlarını. Çünki şəhər mühitindən fərqli olaraq kəndlərdə açıq sahələr, geniş düzəngahlar daha çoxdur. Sərbəst hərəkət etmək, qardan müxtəlif fiqurlar, heykəllər düzəltmək, qartopu oynamaq, qarda sürüşmək məsələsində də çətinliklər olmur. Böyüklər də qarın yağmasından məmnun görünürdülər. Çünki bəreketin və bolluğun rəmzi olan qarın çox yağması həmin ilin

Birinci qar, birinci qar!

bolluq-bəreketli il olacağından, əkin sahələri yazda kəndçiyə xeyli buğda, arpa, bağlarda bol meyvə verəcəyindən xəbər verirdi. Baxmayaraq ki, bəzən qar o dərəcədə çox yağdı ki, artıq bu hal ciddi problemlərə, çətinliklərə səbəb olurdu. Kəndlərarası yolların bağlanması ilə yanaşı, iri və xırdabuynuzlu heyvanların (mal-qoyunun otlaqlara çıxması) məsələyə çevirilirdi, məktəblərin bağlanması halları da olurdu. Açıq deyim ki, yolların keçilməz

olması, kənddə qaynar həyatın nisbətən sönməsi uşaqları narahat etmirdi. Nədən ki, əsas o idi ki, təbiətin ən gözəl möcüzəsi olan qar yağdı. Qar yağdıqca uşaqlar qartopu oynayır, havada uçuşan ulduzlu qar dənələrini tutmağa çalışır, qazan və vedrələrin içərisini doldurduqları qardan şaxta baba və ya qar qız heykəlləri düzəldirdilər. Bəzən uşaqların başları qartopu oynamağa və ya müxtəlif heykəllər düzəltməyə, qarda sürüşməyə o dərəcədə qarışırdı ki, valideynlərin onları evə çağırmasını eşitmirdilər, çörək yemək də uşaqların yadına düşmürdü. Sanki qarla əyləncədən əl çəksələr, şanslı qaçırımsız

olacaq və bir daha bu ecəzkar təbiət möcüzəsini görə bilməyəcəklər. O da diqqətçəkən məqam idi ki, heç bir uşağın əynində indiki kimi qalın kurtkalar, paltolar olmurdu. Hər bir kənd uşağının geyimi eyni olurdu: ayaqlarında qaloş, əyinlərində böyük qardaşlarının dizlərinə qədər uzanan pencəkləri, başlarında nənələrinin yundan toxuduğu saçaqı papaq. Əlcək- filan olmadığı üçün qarın soyuqluğundan uşaqların əlləri üşüyür, əllərini ağızlarına tutub hovxurur, ciblərinə salıb, qurcalanırdı və bir qədər sonra heç nə baş verməmiş kimi yenidən qara “hücum” təşkil edirdilər.

Bu yerdə yadıma haradansa oxuduğum və ya eşitdiyim bir kəlam düşdü: “Keçən günə gün çatmaz, calasan günü günə”. Bəli, keçən günlər getdi. Bu gün artıq başqa yaşam tərzidir. Tarixin təkarini geri döndərmək mümkün olmadığı kimi, uşaqıq xatirələrini də yenidən beş dəqiqlikdə olsa canlandırmaq mümkünsüzdür. Baxıram ki, indiki uşaqlar, gənclər belə qartopu oynamaq, qarda sürüşmək kimi əyləncələrə bir o qədər meyil göstərmirlər. Kimi görürsən və ya söhbət edərsən,

deyəcəyi ilk kəlmə “Bakıya qar yaraşmır”, “Qarın gəlişi ilə Bakıya özü ilə problemlər gətirdi”. “Qar yağdı kimi evdə sular kəsilib, qazın, işığın verilişində problemlər yaranıb” deyərək söylədikləri olur. Bir deyən yoxdur ki, axı qar, bol-luq, bəreket deməkdir, qar torpağın oyanması, təbiətin canlanması deməkdir. Qar suyu torpaqdakı kalium, kalsium, dəmir kimi mineralları həll edərək bitkilərin qidalanmasını təmin edir. Qar mikrob-ları öldürür və insanlara sağlamlıq həyat yaşamasına yardımçı olur. Yağdı qar başa sürülsə, o zaman saç tökülməsinin qarşısını almaq olar. Bəzi ABŞ və Avropa ölkələrində həkimlər qar vasitəsi ilə insan orqanizmini canlandırmağa nail olurlar. Bir mütəxəssisin mətbuata verdiyi açıqlamasını oxumuşdum. Deyirdi ki, qarlı hava baş ağrıları aradan qaldırır: “Buz parçası ilə alına kompres etmək həssas sinirləri yumşaldıb sakitləşdirir. Bundan başqa, yanağa qoyulan kiçik buz parçası diş ağrı-larını da azalda bilər”.

Bütün bu və digər faktlardan sonra o qənaətə gəlmək olar ki, qarın yağması həyatımızı təkcə gözəlləşdirmir, həm də bolluq və bəreket içində yaşamağımıza da yardımçı olur. Ona görə də, qarın yağması ilə xırda məişət problemlərini önə çəkib, hay-küy salmaq dinimizdə deyildiyi kimi, naşükürlük əlamətidir. Çalışaq naşükürlərdən olmayaraq. Qoy, qış fəslində hər zaman birinci və ikinci deyil, yaz fəslinə qədər qar yağsın.

İLHAM ƏLİYEV

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "Regionların sosial-iqtisadi inkişafının təşviq edilməsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

Əhali niyə Bakıya axışır?

Bu gün ölkəmiz üçün problem yaradan əsas məsələlərdən biri də ultraurbanizasiya prosesidir. Daha doğrusu, ölkə əhalisinin bir istiqamətli (regionlardan paytaxta doğru) fasiləsiz və kütləvi daxili miqrasiya prosesi. Bu problemin yaranmasının ən azı 35 illik tarixi var.

80-lərin sonunda Ermənistandan qovulmuş 250 min insanın Qarabağa yönəldilməsi əvəzinə əksər hissəsinin Bakıya cəmləşdirilməsi, 90-ların əvvəlində işğal edilmiş ərazilərdən didərgin salınan 700 minə yaxın insanın digər regionlara paylanması əvəzinə 90 faizinin Bakı-Abşeron zonasına cəmləşdirilməsi obyektiv əsaslı urbanizasiya prosesi yaratdı. Sonralar isə subyektiv əsaslı təbii urbanizasiya baş verdi. Birinci prosesin səbəbi məlumdur, biz 2-ci prosesin səbəbləri haqda danışmaq istəyirik.

Sosialist respublika dövründə Azərbaycanda çox böyük bir sənaye infrastruktur, böyük aqrar təsərrüfatlar sistemi yaradılmışdı. Bütün regionlarda, şəhərlərdə, qəsəbələrdə zavodlar, müəssisələr, fabriklər, kəndlərdə çoxlu sayda kolxoz, sovxoz və s. təsərrüfatlar var idi. Hər öz öz şəhərində, öz kəndində yaşayırdı, işləyirdi. Regionlardan Bakıya gələnlər isə az sayda və konkret işlə, təyinatla bağlı olurdu. Yeni urbanizasiya yavaş sürətlə baş verirdi və təbii davam edirdi.

Sovet dövründən sonra artıq bütün bu sistem dağıldı. Bütün təsərrüfatlar, fabriklər və zavodların fəaliyyəti dayandı. İqtisadiyyat tamamilə sıradan çıxdı, biz yalnız neft sektorunun ümidinə qaldıq. Nəticədə şəhərlərə, əsasən də Bakı şəhərinə axın gücləndi. Regionlarda yaşaya bilməyən, işləyə bilməyən insanlar Bakıya axışmağa başladı. Çünki yalnız Bakıda bəzi müəssisələr qalmışdı, bir az iş yerləri var idi, tikintilər davam edirdi və insanlar buralarda iş tapa bildirdilər. Bu səbəbdən bölgələrdən Bakıya arasıkəsilməz axın davam edirdi. Getdikcə regionlarda əhali azalır, paytaxtda isə artırdı. Bu tendensiya 35 ildə yaxındır davam edir. Nəticədə əhalinin yerləşməsinə ciddi disbalans yaranıb- ölkə

Ölkə əhalisinin, iqtisadiyyatının, sosial-mədəni infrastrukturun regionlar üzrə bərabər paylanmasını təşkil etmək mümkündürmü?

əhalisinin təxminən yarısı- 5 milyon nəfər Bakı və Bakıtrafı ərazidə cəmləşib.

Digər şəhərlərdə isə (Gəncə, Sumqayıt istisna) sənaye müəssisələri çox azdır. Rayonlarda işsizlik səviyyəsi yuxarıdır. Kəndlərdə təsərrüfatlarda da başqa problemlər var. Bir çox torpaqlar məhsuldar deyil, ölkəmizin torpaq fondunun 50 faizə yaxını baxımsızlıqdan şoranlaşmaya məruz qalıb, suvarma problemi var, təsərrüfatların texnika problemi var, məhsulu bazara çıxarmaqda maneələr var. Aqrar təsərrüfatlarda gəlir əldə etmək əksər hallarda mümkün olmur. Nəticədə isə insanlar ya xarici ölkələrə üz tutmalı, ya da daxili miqrasiya etməlidirlər. Daxili yerdeyişmədə daha çox Bakı, Gəncə, Sumqayıt, Xırdalan kimi şəhərlərə toplaşmalı olurlar. Bunun nəticəsində də regionlarda işsizlik artırır. Nəticədə ölkə iqtisadiyyatının təxminən 2/3-i Bakıda formalaşır və regionların payı burada çox azdır.

Beləliklə, hazırkı vəziyyətdə paytaxt və regionlar arasında həm iqtisadi, həm disbalans, həm də sosial disbalans var ki, bu da çox ciddi problemlər yaradır. Bunun nəticəsi özünü bütün sahələrdə göstərir. Yəni, artıq insanlar, normal yaşamaq üçün ev ala bilmirlər, özlərinə bir iş tapa bilmirlər, bir çoxu hətta Bakıda iş tapanda belə, çox aşağı maaşla tapırlar, nəticədə ailə qura bilmirlər. Normal sağlam həyat şərtlərini təmin edə bilmirlər. Ona görə də ölkədə regionların inkişafı və məşğulluq probleminin həlli üçün xüsusi bir böyük proqram həyata keçirilməlidir.

Əhalini paytaxtdan regionlara qaytarmaq üçün regionlarda fəaliyyət göstərən insanlara hər cür şərait yaradılmalıdır. Kəndlərdə torpağı olanlara xüsusi dəstək olunmalıdır, maneələr aradan qaldırılmalıdır ki, əkin-biçinlə, heyvandarlıqla məşğul olunsun. Digər şəhərlərdə, qəsəbələrdə müəyyən istehsal müəssisələri təşkil olunmalıdır. Bizdə xammalı olan sahələrdə- pambıq, üzüm, tütün, barəmə, meyvəçilik, tərəvəzçilik və s.- emal sənayesi yaratmaq lazımdır. Kiçik

sahibkarlığa xüsusi dəstək verilməlidir ki, kiçik xidmət obyektləri, istehsal səhəri təşkil etsinlər.

Əvvəllər Bakı və regionlar arasında sadələşmiş vergi dərəcəsi arasında 2 dəfə fərq var idi- regionlarda 2 dəfə aşağı idi. Sonra bu nisbət bərabərləşdirildi. Halbuki, fərqi daha da artırmaq lazım idi. Bölgələrdə bütün vergi növləri üzrə dərəcələr Bakıdan azı 2 dəfə aşağı olmalıdır. Bundan başqa, müxtəlif sahələrdə- dövlət xidmətlərində, kommunal rüsumlarda və s. sahələrdə bölgələrdə 2 dəfə aşağı tariflər olmalıdır.

Bölgələrdə məşğulluğu təmin etmək üçün ən yaxşı tədbirlərdən biri də Özünüməşğulluq proqramıdır. Təəssüf ki, onun əhatə dairəsi, maliyyəsi azdır. Bu proqramın miqyasını və maliyyə imkanlarını ən azı 10 dəfə artırmaq lazımdır, regionlarda yaşayanlara vermək lazımdır ki, bir istehsal və ya xidmət obyekti qursunlar. Yaxud torpağı olanlara meyvə tingləri, heyvanlar verilməlidir ki, hər kəs özünü işlə təmin etsin. Nəticədə regionlarda iqtisadi aktivlik, əhalinin paytaxtdan regionlara qayıtması prosesi baş verəcək.

Bu sahədə bir çox ölkələrin müsbət təcrübəsi var, məsələn, Rusiyada regionlara xüsusi güzəştlər tətbiq olunur, orada yaşayanlar az vergi verir, kommunal xidmətlər aşağı olur, bir çox dövlət xidmətlərində 50 faiz güzəşt olur, pulsuz torpaq sahəsi verilir və yaxud maaşlar bir az yüksək olur. Nəticədə insanlar ölkənin az məskunlaşmış şərq hissələrində yaşamağa həvəslənir.

Əgər bizdə də belə bir sistem tətbiqi olunsay, regionlarda iş və həyat şəraiti yaxşılaşsa, Bakıya gələnlərin çoxu geri qayıdacaq. Nəticədə ölkənin bərabər tərəfli inkişafı gəder, bütün regionlarda istehsal, iqtisadiyyat qurular. Əhali ölkə üzrə bərabər paylanır. Ölkə iqtisadiyyatında regionların payı artar. Respublikada məhsul bolluğu və ucuzluq baş verər. İnsanların yaşayış xərcləri də azalmış olar, məsələn, Bakıda tutaq ki, bir ailənin yaşaması üçün 1500-2000

manat lazımdırsa, regionda, kənddə bu 700-800 manatla da mümkündür. Yəni, elə bir sistem qurulmalıdır ki, bu ölkədə yaranmış bu sosial, iqtisadi, mədəni potensial tarazlı şəkildə paylansın. Bütün biznes istehsalı, dövlət resursları hamısı Bakıda olmasın, regionlara paylansın. Bakıdan bir çox müəssisələri regionlara köçürmək lazımdır. İstər sənaye müəssisələri olsun, istər təhsil müəssisələri olsun və s. Özəl universitetlərin hamısını, eləcə də dövlət universitetlərinin yarısını regionlara köçürmək lazımdır.

Yeni tikiləcək bütün böyük zavodları, fabrikləri regionlara salmaq lazımdır. Bəzi dövlət orqanlarını bölgələrə köçürmək olar, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi başda olmaqla 5-6 dövlət orqanını ora köçürmək olar. Belə olduqda iqtisadi aktivlik yaranır.

Bu gün isə kəndlər boşalır, rayonlarda adam azalır, əksinə bir

proses başlanmalıdır. Çünki, birtərəfli tendensiya gedir və dayanmır, fasiləsiz olaraq Bakıda vəziyyətin necə ağırlaşdığını görürük. Artıq şəhərin kommunal və nəqliyyat infrastrukturunu bu qədər əhalini ödəməyə yetmir. Regionlarda isə bomboş torpaqlar qalır, evlər boş qalır. Dövlət elə bir proqram həyata keçirməlidir ki, əhali və iqtisadiyyat ölkə ərazisi üzrə bərabər paylansın.

Fiziki, coğrafi, iqlim cəhətdən götürsək, bizim regionlarımızın demək olar ki, 80 faizi yaşayış cəhətdən Abşerondan daha yaxşıdır. Daha münbit torpaqlar, meşələr, çaylar, göllər. Təbiət qoynunda yaşamaq daha sağlam həyat olar. Buna görə də, əhalinin regionlara yönəldilməsi üçün bütün şərtlər təmin olunmalıdır ki, ölkəmiz həm sosial, həm iqtisadi cəhətdən tarazlı və davamlı inkişaf etsin.

Elçin Bayramlı

Taksi qiymətləri niyə kəskin bahalaşdı?

“Bilirsiniz ki, tələb təklif məsələsi gündəmə gəlib. Biz bunu əvvəldən demişdik. İndiyə qədər kifayət qədər taksilərin sayının azalması müəyyən qanunvericilikdə baş verən dəyişikliklər, AYNA-nın tətbiq etdiyi taksi xidməti ilə məşğul olmaq üçün mexanizmlər, sertifikatlaşdırma, imtahanlardan keçirilməsi, nəqliyyat vasitələrinin təzə olması və digər məsələlər artıq taksilərin bilavasitə sonsuz dərəcədə azalmasına gətirib çıxardı”.

Bu sözləri SiA-ya açıqlamasında nəqliyyat eksperti İlqar Hüseynli son günlər hava şəraiti ilə bağlı taksi qiymətlərinin kəskin artımı barədə danışarkən deyib. Onun sözlərinə görə, yeni nəqliyyat parkı da hələlik formalaşmayıb özəl taksi şirkətləri tərəfindən: “Ona görə də nəqliyyat vasitəsinin sayı azaldıqca burada təklif tələbi üstələyir. O baxımdan, əgər belə bir situasiya tələb təklif disbalansı pozulduqda bu da xidmətdə qiymətin artmasına gətirib çıxaracaq”.

İlqar Hüseynli sözlərinə belə davam edib: “Özəl sektordur, istədiyi qiymətə istə-

diyi məsafədə səmərəsizləşməni təşkil edə bilər. Yəni onların qiymət mexanizmi hansısa bir dövlət qurumu tərəfindən, tarif şurası tərəfindən tənzimlənir”.

Xüsusən yağışlı vaxtlarda, xüsusən tıxac vaxtlarında, xüsusən belə bir qar vaxtı taksi xidmətinə çıxanların sayı azaldığına görə kimsə indi həyatıyla risk eləyir daha çox pul qazanmaq ehtiyacları ucundan o təbii ki istədiyi qiyməti də dikte eləyəcək və bunu artıq qəbul etmək lazımdır”.

Ayşən Vəli

Bu gün yenə qar yağacaq?

Milli Hidrometeorologiya Xidmətinin Hidrometeoroloji Proqnozlar Bürosunun direktoru Gülşad Məmmədov qarlı hava şəraiti ilə bağlı mətbuata açıqlama verib.

Qurum rəsmisi bildirib ki, yolların buz bağlaması bu gün də davam edəcək: “Fevralın 25-də Bakıda və Abşeron yarmadasında havanın dəyişən buludlu olacağı,

əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Lakin gecə və səhər bəzi yerlərdə az qar yağacağı ehtimal olunur. Şimal-qərb küləyi, gündüz cənub-qərb küləyi ilə əvəz olunacaq. Havanın temperaturu gecə 5-8 dərəcə şaxta, gündüz 2-6 dərəcə isti olacaq. Yolların buz bağlaması davam edəcək. Bölgələrdə də ayın 25-də əksər rayonlarda əsasən yağmursuz hava şəraiti gözlənilir. Lakin gecə və axşam bəzi ərazilərdə qar yağacaq, mülayim qərb küləyi əsəcək. Havanın temperaturu gecə 4-9 dərəcə şaxta, gündüz 1-6 isti, dağlarda 13-18, yüksək dağlıq ərazilərdə 20-25, gündüz 5-10 dərəcə şaxta olacaq”.

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseynov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

Bakıda tramvaylar bərpa olunarsa, əsas üstünlükləri bunlar olacaq...

“Ümumiyyətlə tramvayların hər kəsin bildiyi kimi özünəməxsus özəl yolu olur. Hər hansı bir yol infrastrukturunda hər hansı bir kəsişən məqamları olmur”. Bu sözləri SiA-ya açıqlamasında nəqliyyat üzrə ekspert İlqar Hüseynov deyib.

Onun sözlərinə görə, tramvaylar hərəkətin maneəsizliyi və vaxtı-vaxtında vətəndaşları, səmərəsizliyi öz istedikləri yerə çatdırmaq imkanına malikdir. “Tramvaylarda hər hansı bir dayanma və tıxac problemləri yaşanmır və yol üstünlüyünə malikdir. Eyni zamanda tramvayların üstünlükləri ondan ibarətdir ki, artıq Azərbaycan 2030-cu ilə qədər karbon emissiyasının miqdarını 40% azaltmaqla bağlı öz üzərində öhdəçilik götürüb və bu tramvaylar bilavasitə ekoloji cəhətdən saf və hər hansı bir atmosfərə çirkləndirici qaz buraxmayan bir nəqliyyat növüdür. Tramvaylar üçün həm də onu deyə bilərəm ki, “Azadlıq prospekti” ilə “28 May” metrosuna kordinasiya olunacaqsa bu da digər nəqliyyat qovşağına, metro sistemində keçidin təminatında əhəmiyyətli rol oynayacaq. Məsələn, Mehdiabaddan “28 May”a tramvay ilə birbaşa rahat gələn səmərəsiz təzədən “28 May” stansiyasında düşərək metro ilə istədiyi istiqamətə hərəkətini maneəsiz davam etdirmək imkanına malik olacaq. Yəni tramvayların üstünlükləri bunlardır. Xüsusi olaraq başqa şərt demək burada

artıq mümkünsüzdür”.

Ziya Hikmətoğlu

**Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev**

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

**Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 2700